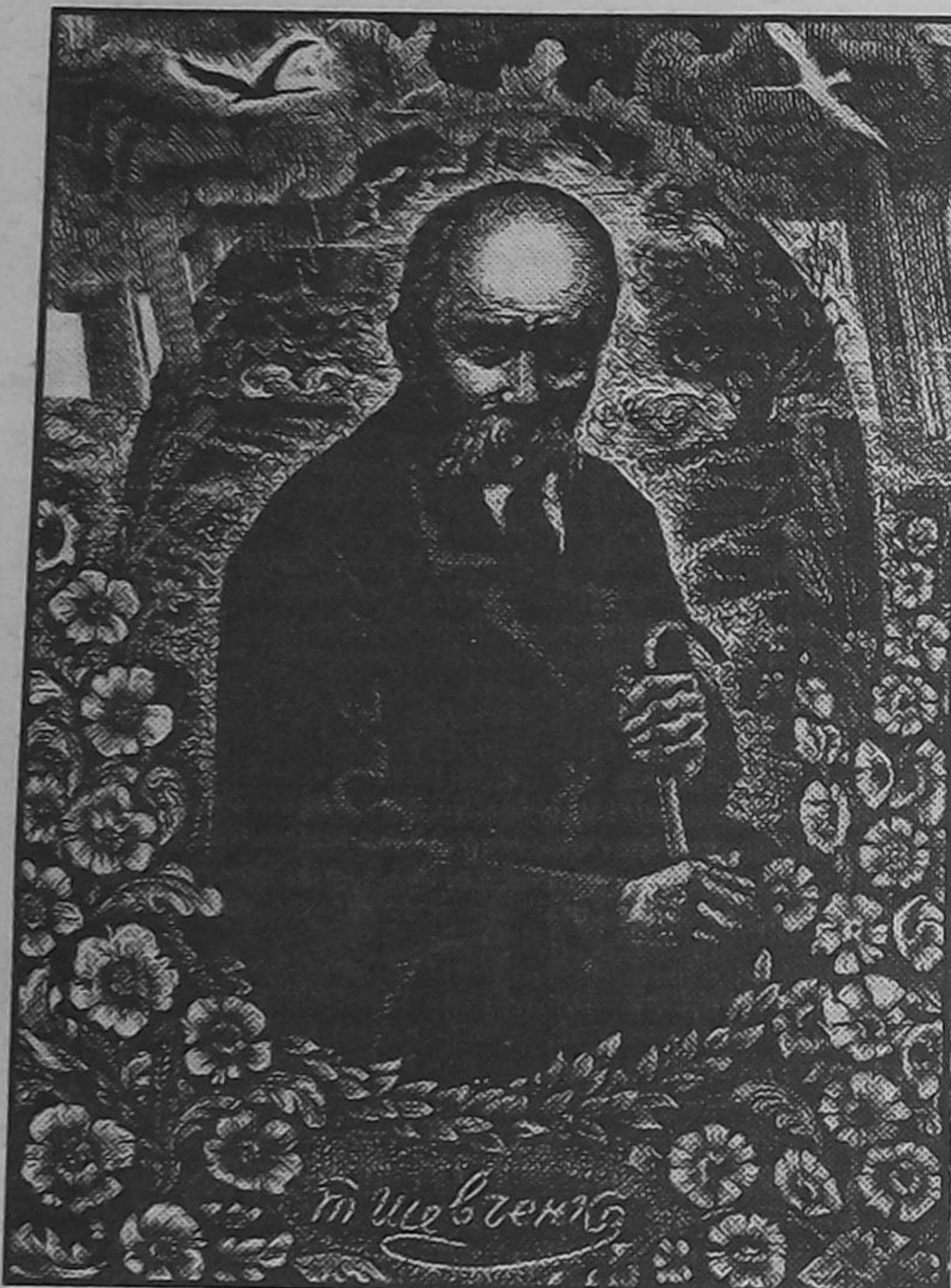

СЛОВО ПРОСВІТИ

ГАЗЕТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

БЕРЕЗЕНЬ, 4.3 (45) 1998 РОКУ

ним словом, де і «пречистая дума», і «садок вишневий коло хати», і «дівчина у білій свитині вишила з бількою хати»...

Але ні... І вся його лірика бунтівлива, горюча, це такою ж мірою згусток любові, як і згусток гніву, емоцій, перелитих у пружні рядки, болей за людину, її долю, вона закликає до геройчного чину.

Він сам не пробачив би нам цього. Він бож звертався до нас, «синів сердечної України», ще ненароджених тоді, які стануть живими, не підозрюючи, що серед нас половина мертвих, щоб ми схаменулися, були людьми, не дурили дітей своїх, полюбили свій край ширим серцем, щоб не дурили самі себе, читали нашу славу:

Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним снились
Всі неправди...
Щоб ви розпитали
Мучеників' кого, коли, за що розпинали.

У генія твори народжені, так би мовити, злою дні, доростають до світових істин, вrostають у загальнолюдські моральні категорії. Світосприймання Шевченка адекватне світосприйманню свого народу, але піднесене навищий ступінь.

Боюється, що сучасна «ширпотребна» цивілізація являти таких людей вже не може -- людей натуруальних, безпосередніх, з вільним, нічим не скованим мисленням, не скоригованою тисячею умовностей натурою і думкою, вони вростали з епохи, як папін з землі. Такими були Мікеланджело, Серрантес, Шекспір...

Шевченко один був спроможний обміряти своїм генієм усе українське життя, всю нашу історію. І вже тоді що обнялися, браталися...

Отакі любові до рідної землі він учив нас:
Свою Україну любить,
Любить і... Во время я люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа молтъ.

Так, ми кличемо його знову й знову, особливо в «тяжкуючу минуту», хоч він по вінця зробив своє. Й не раз.

М М І Я Н А

М Р А М О Р І

Він жив у болотно-скрижанілу, закуту в кайдани рабства німу добу, і сам, один розколотив її до дна, розпанахав перед своїми сучасниками чорну завісу неправди, розбурхав змертвілу думку, підрівав малоросіство, породив почуття української гордості, засвітив свічу, яку вже никто не міг погасити. Сам! Один! Дехто аж сханувся: «Мене обдало страхом, -- писав у спогадах Костомаров, -- я побачив, що Шевченкова музя роздирає завісу народного життя... Сильний зір, міцні нерви треба мати, щоб не осліпнути або не зенпритомнити від раптового світла істини.» «Горе відчайдушному поетові, він забуває, що він людина».

Однака істина вже була знайдена. І саме людиною. Істина національно-визвольної боротьби: «Кайдани порвіте». Знайдіть себе, підімніть до рівня вільних людей. Виоріть і засійтے власне поле. Не гнітесь, прозрійте: імперія ця ница, її правителі жорстокі й несправедливі, пани -- вони лукаві і недобри. І люди прозрівали. Він виховав покоління людей, у яких любов до України викільчувалася як любов до держави, його вплив на формування свідомості, світогляду нації неоцнений, неперебітний. У тих страшних умовах він був вільний душою і вчив цього інших. Ми всі виховувані Шевченком. От чи всі виховані...

Але спершу поет прозрівав сам -- самотужки; висохли сльози, які лилися за Катрусю і за Оксаною, тепер він гоїть серце отрутою, аби вицідити з людського серця гнилу кров та налити чистої, живої. Зденационалізована українська шляхта не могла зробити цього, як і вбите в чернозем селянство, це міг прозріти сильний інтелектом чоловік, мислитель-бунтар, інтелігент-патріот, який зізнав,

що без граничного напруження, боротьби не станеться Україна. Дотого ж його, Кремінної твердості чоловіка, вела непогасна віра в те, що «розпадеться світ неволі, світ сонця засвітить». Такої віри до нього, та й після нього, не мав никто. Навіть повертаючись із заслання, катований, фізично розбитий, він скаже: «Мені здається, що я достеменно такий, як був і десять років назад. Жодна рисочка в моєму внутрішньому образі не помінялася! Нам би такої віри!

Але Шевченко не тільки пробудив сучасників. Це за його Трасилом, Залізняком, Гамалією пішли в сімнадцятому-дводцятому роках свіdomi українці i гинули за Вітчизну. З чого черпаю розуміння i сили? Адже не було на той час ні яких соціальних вчень, ні яких народних рухів, ні програм, легко ити в шикованих монархічних чи соціал-демократичних лавах, а він пішов сам, проти системи в мільйон армії. Він черпає з себе, його емоційні прозоріння були прозоріннями Пророка.

Гось звігодні ми знову звертаємо погляди до Нього. Мусимо звертати. Бо ще до кого? Він -- наш суддя, наш порадник, наша совість.

Нині дехто каже: у нас немає української ідеї. Неправда. Є Ось тут вона вся.

Ось вона, тут! У «Кобзарі»! Читаймо й робімо, як тут написано, i збудуємо Україну.

Звичайно, самого слова «ідея» в Шевченка немає, є її сущість, яка формується з принципів справедливості, сумління, добра, як поет утлював усе життя.

Шевченко не бачив українську ідею як пріоритет економічних інтересів, як бачить її деякі прагматики, він бачив її як державотворчу волю до національної i політичної свободи, як самоусвідомлення i самоствердження народу-будівничого, як спільноту -- пролегну через віки -- через живих, i мертвих, i ненароджених, як диктування загальнонародних інтересів.

Прочитаймо цю ідею од слів «В своїй хаті своя правда, i сила, i воля». I мобілізуимо її на виконання всіх, у тому числі i економічних завдань.

Поет був особистістю не тільки культурно-просвітницькою, а й національно-державною. В пітьмі бездережавності поет бачив державу i показував до неї

шлях. Так, розвялялася ніч бездережавності, й ми мали б уповні зрозуміти i реалізувати в себе всі заповіти i передбачення Шевченка.

Ми зробили перші кроки. Україна увійшла в нову незалежницьку еру, ми вітаємо всі заходи щодо утвердження нашої державності, працю всіх, від президента до депутата раїради, на її розбудову, а це -- i утвердження громадянських свобод, гласності, власної символіки, Конституції, утвердження в міжнародній спільноті. Мали б закріпітися на цій території, в своїх хатах, в своїй правді. Але ж ні, дехто знову шукає ту правду в чужих хатах, по сусдах на чужому полі. А ті, з чужого поля, кажуть, бачиш, що все то те таки й було наше, що вони тільки наймали татарам на пашу та полякам... i оддаємо, i здаємо -- на пашу i на потоп. I гнемося перед тими, перед кими гнулися i раніше. А що нам скажуть нащадки?

Якби наши звірхи читали Шевченка до титла, до коми, якби мучилися разом з ним, не полишили б народ на поталу. Відсутність ідей Шевченка в державницьких колах непростима. Якби ішли за Шевченком, уникнули б багатьох хіб i помилок. А ми один раз на рік послухаємо його поезії, розійдемося собі спокійно -- ось звідси i творимо далі свої неспасені справи. Цей день повинен бути вищим звітом-сповідю кожного українця, від президента до орача, днем вищої совісті: що ти зробив для України, чи так живеш?

 Продовження на 5 стор.

СПИСКИ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ ВІД ОБЛАСНИХ ОБ'ЄДНАНЬ «ПРОСВІТИ»

РІВНЕ

1. Рогалевич Юрій Петрович, 1941 р. н., викладач, доцент Державної водної академії, позапартійний
 2. Симонович Лариса Олександровна, 1953 р. н., лікар-кардіолог, позапартійна
 3. Гладун Любомир Володимирович, 1958 р. н., заступник міського голови, директор соціального обслуговування населення, позапартійний

1. Бухало Юрій Васильович, 1932 р. н., кандидат історичних наук, викладач Інституту слов'янознавства, позапартійний
 2. Захарук Володимир Михайлович, 1957 р. н., начальник відділу приватизації, член ДСУ

3. Івасюк Яків Григорович, 1957 р. н., помічник народного депутата, позапартійний
 4. Насенок Олександр Петрович, 1938 р. н., начальник відділу житлових субсидій, позапартійний

5. Нагірний Андрій Ярославович, 1963 р. н., директор СШ № 2, член Демократичної партії

6. Невірковеч Петро Антонович, 1941 р. н., директор міського будинку культури, член Демократичної партії

7. Скрипник Валентина Тарасівна, 1947 р. н., викладач СПТУ № 5, член Демократичної партії

8. Симонович Михайло Олександрович, 1955 р. н., лікар-психотерапевт, позапартійний

9. Кульчинський Ярослав Сергійович, 1936 р. н., доцент, завідувач кафедри Рівненського педагогічного інституту, позапартійний

10. Солодкий Олександр Дмитрович, 1948 р. н., викладач Водної академії, позапартійний

11. Павлюк Ігор Васильович, 1969 р. н., директор ТОВ «Пріокс», редактор журналу «Маркет», позапартійний

12. Ситік Катерина Іванівна, 1957 р. н., завідувачка методичного кабінету міського ВО, позапартійна

13. Жовнер Анатолій Анатолійович, 1961 р. н., заступник директора ТОВ МЖК, позапартійний

14. Шевчук Василь Трохимович, 1939 р. н., старший викладач педінституту, позапартійний

15. Угринчук Ірина Іванівна, 1977 р. н., голова «Молодої Просвіти», член партії УНА, позапартійний

1. Ковтунець Василь Виталійович, 1956 р. н., народний депутат, член Демократичної партії

2. Мовчан Павло Михайлович, 1938 р. н., народний депутат, Голова ВУТ «Просвіта»

ОДЕСА

До Верховної Ради

1. Юрій Янусевич, викладач кафедри інформатики Ізмаїльського педінституту, член КУНу

УЖГОРОД

До облради

1. Софілконич Василь Ілліч, 1931 р. н., голова Мукачівського міського об'єднання, позапартійний

2. Моравді Василь Михайлович, 1958 р. н., голова Свалявського районного об'єднання, заступник директора по навчально-виховній роботі Карециківської загальноосвітньої школи, позапартійний

ЛУГАНСЬК

До Верховної Ради

1. Свиницький Володимир Чеславович, відповідальний секретар обласної «Просвіти», голова управи обласного РУХу

2. Сумерєва Ганна Юріївна, голова Кіровської міської «Просвіти», юрист шахти «Голубівська»

3. Потока Олена Іванівна, просвітянка з м. Северодонецька, керівник міського «Пласти»

ДОНЕЦЬК

До Верховної Ради

1. Дзюба Євген Степанович, голова Луганського обласного об'єднання «Просвіта»

2. Самійленко Віталій Степанович, колишній голова Северодонецької міської

3. Орел Ігор Євгенович, просвітянин, голова Старобільського міського РУХу, керівник приватного підприємства «Орел»

4. Байчук Андрій Васильович, просвітянин з Лутугінського, завідувач відділу райдержадміністрації, голова районної організації РУХу

5. Галинський Михайло Атаназович, просвітянин із Северодонецька, пенсіонер, вчителем

ВІННИЦЯ

До Верховної Ради

1. Рябий Микола Олександрович, 1936 р. н., письменник

До облради

1. Кобець Василь Дмитрович, 1944 р. н., письменник, член «Просвіти»

До міськради

1. Кульматицький Валерій, 1959 р. н., службовець, член Ради «Просвіти»

2. Сохацький Федір Миколайович, 1952 р. н., доцент педагогічного університету, член обласної ревізійної комісії

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

До Верховної Ради

1. Левенець Станіслав Якович, 1940 р. н., голова секретаріату обласного об'єднання «Просвіти»

2. Коваленко Микола Олексійович, 1938 р. н., заступник голови Дніпропетровського міського об'єднання «Просвіти», начальник відділу КБ ракетно-космічної техніки «Південне»

3. Березовський Ігор Зіновійович, 1961 р. н., м. Марганець, член «Просвіти», інженер меблевої фабрики

До міськради

1. Довгани Сергій Миколайович, 1960 р. н., заступник голови обласної «Просвіти», кореспондент газети «Україна молоді», заступник редактора обласної газети «Січеславський край»

2. Головко Валентин Трохимович, 1935 р. н., заступник голови обласної «Просвіти», начальник відділу, завідувач сектора будівництва Комітету у справах будівництва облдержадміністрації

3. Лемка Микола Пилипович, 1958 р. н., інженер, член «Просвіти», головний інженер об'єднання «АвтоЗАЗ» Запорізького автомобільного заводу

До облради

1. Заремба Володимир Іванович, 1941 р. н., голова обласного об'єднання «Просвіти»

МЕМОРАНДУМ КЕРІВНИКІВ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА БЛОКІВ

5. Об'єднати зусилля щодо контролю за дотриманням виборчого Закону через представників наших партій у виборчих комісіях та шляхом створення громадських об'єднань виборців.

6. Погодитися з пропозицією громадських організацій про створення Координаційної Ради патріотичних, національно-демократичних партій і блоків «Вибори-98».

Усвідомлюючи історичну відповідальність за долю українського народу, його процвітання і добробут, зобов'язуємося дотримуватися положень цього Меморандуму. В разі порушення цих зобов'язань надаємо право Координаційній Раді «Вибори-98» вживати заходів морального та політичного впливу.

Аграрна партія України -- Катерина Ващук; блок «Європейський вибір України» -- Віктор Присяжнюк; блок «Вперед, Україно!» -- Віктор Мусіяк; Всеукраїнське об'єднання «Громада» -- Павло Лазаренко; Демократична партія України -- Володимир Яворівський; Конгрес українських націоналістів -- Слава Стецько; Liberálna partia Україni -- Володимир Щербань; Народний Рух України -- В'ячеслав Чорновіл; Народно-демократична партія -- Анатолій Матвієнко; Партія зелених України -- Віталій Кононов; Партія праці -- Валентин Ландик; Республіканська християнська партія -- Микола Поровський; «Реформи і порядок» -- Віктор Глинзенік; Соціал-демократична партія України -- Юрій Буздуган; Соціал-демократична партія України (о) -- Василь Онопренко; Українська консервативна республіканська партія -- Степан Хмар; Українська національна консервативна партія -- Олег Соскін; Українська республіканська партія -- Богдан Ярошинський; Християнсько-демократична партія України -- Віталій Журавський; Партія національного економічного розвитку України -- Валентина Наконечна.

ПОГОДИЛИСЯ:

1. Сприяти всіма законними засобами безумовному проведенню виборів у березні 1998 року, не дозволити зірвати їх.

2. Вважати основним своїм суперником на виборах антидержавницькі, антинаціональні сили.

3. У проведенні виборчої кампанії уникати нетolerантних методів боротьби за голоси виборців, утримуватися від компрометуючої полеміки між собою.

4. Доказати зусиль до узгодження кандидатур майбутніх депутатів по мажоритарних (одномандатних) округах з тим, щоб спільно підтримати найбільш авторитетних, підготовлених до законотворчої діяльності, віданих представників українського народу, які візьмуть на себе зобов'язання ввійти в єдиний національно-демократичний блок.

4 березня відбулася підсумкова зустріч лідерів партій. Меморандум підписали М. Поровський (УХРП), Олег Соскін (УНКП), Слава Стецько (КУН), В'ячеслав Чорновіл (НРУ), Богдан Ярошинський (УРП). Надійшли повідомлення про відмову підписати Меморандум від Парти зелених (Віталій Кононов), Парти праці (Валентин Ландик), блоку «Європейський вибір України» (Віктор Присяжнюк), «Громади» (Павло Лазаренко). Решта партій і блоків, не висловлюючи заперечень по суті, не повідомили про свою згоду чи незгоду прилучитися до Меморандуму.

Слід зазначити, що в багатьох областях України місцеві організації згадуваних партій та громадських угруповань утворили широкі коаліції для розв'язання тих проблем, про які йдееться в Меморандумі.

Нарада лідерів партій, Координаційна група 4 березня вирішили продовжити консолідаційну роботу серед патріотичних, державницьких, політичних сил і залишають відчиненими двері для тих, хто побажає підтримати положення Меморандуму.

Кожен, хто бере участь у виборах, повинен пам'ятати:

— влада не прилітає з небес; у демократичній державі владу обирає народ;

— уперше в історії України вибори до Верховної Ради проводяться за пропорційно-мажоритарною системою. Це означає, що половина складу парламенту (225 депутатів) обирається за списками від політичних партій і блоків, а інші 225 депутатів обираються від одномандатних округів;

— до виборчих комісій включаються представники всіх блоків і партій, які беруть участь у виборах, у зв'язку з чим можливість шахраювання і підтасування результатів виборів зводиться до мінімуму;

— вибори тепер проводяться лише протягом одного туру. Це означає, що Верховна Рада її усі місцеві Ради будуть обраними протягом одного дня, незважаючи на те, скільки виборців з'явиться на голосування;

— обраними в одномандатному окрузі до Верховної Ради, до Київради голосів; Це означає, що в окрузі №... з виборів кандидата до Київради обраним вважатиметься той із 18-ти кандидатів, хто набере найбільше голосів, навіть якщо він матиме всього на один голос більше, ніж його конкурент, який посів друге місце;

— виборчі блоки і партії, що не здобули 4 відсотки голосів виборців мандату в багатомандатному окрузі, а ті, що наберуть таку кількість, поділять 225 мандатів у відповідності з відсотком набраних кожним з них голосів.

Уже понад десяток літ ім'я Миколи Кульчинського на вулицях полтавців. За цей час упала імперія, народилася незалежна Україна, змінилися три правителі області, виникла ціла низка політичних партій і партійок, і сам Микола Кульчинський теж змінився і зростав як політик, -- незамінним залишилося одне: і сьогодні, як десяток літ тому, все, що на Полтавщині є живого, дільного, справді українського, тяжіє до РУХу і «Просвіти» -- провідних на Полтавщині національно-демократичних об'єднань, а отже, до Кульчинського -- їх засновника і багатолітнього керівника, депутата обласної Ради.

МИКОЛА КУЛЬЧИНСЬКИЙ: ВІД СОБОРУ КОЗАЦЬКОГО ДО СОБОРУ ДУШІ

За ці роки Полтавщина бачила не одного каліфа на годину, голосувала не за одного обіцяльника, котрий потім виявлявся або блазнем-балакуном, або хитрим набивальніком власної кишені, і все ж духовна влада у Полтаві належала і належить не їм. Як і десять літ тому, енергія державотворення йде від того ж джерела і від тієї ж людини, котра у приспій і знедоленій Полтаві першою «розіклала багаття духу» (рядок із вірша самого Кульчинського) і покликала «всіх, хто живий, в кого думка повстала» до праці ім'я України.

За ці десять літ хіба що в десятки разів ширшою стала сфера праці Миколи Георгійовича. Починалося із захисту рідної мови, культури, а сьогодні з чим тільки не йдуть до голови РУХу і депутата обласної Ради!

І в цьому головний парадокс 90-х: ті, у кого вся повнота законодавчої, виконавчої і судової влади, у кого кошти, апартаменти, кадрові й матеріальні ресурси, неспроможні ефективно управляти 50-мільйонною країною,

Ганна АНТИПОВИЧ

«ВОГОНЬ ЛИШ ТАМ, ДЕ СВІТИМ ЙОГО МИ»

До 80-річчя «Просвіти» на Рівненщині

У свідомлення 80-річного шляху Рівненської «Просвіти» -- це усвідомлення складного поступу української ідеї на теренах краю. Пропонуємо і Вам пройти цим шляхом.

«Без «Просвіти» були б ми всі, мов ті сироти без мамі», -- так писав «Народний ілюстративний ювілейний календар «Просвіти» в 1938 році.

Багаті набутки «Просвіти» до Другої світової війни. На Рівненщині вона розпочала свою діяльність у 1917 році і пропонувала під недремним, щоденным наглядом польської поліції. Керівництво «Просвіти» опікувалося не тільки дорослим населенням, але й молоддю і дітьми. «Просвіта» виділяла чималі кошти на утримання рівненської української початкової школи ім. гетьмана Івана Mazeli та української приватної гімназії; опікувалась і «Пластом» -- дитячо-молодіжною українською організацією.

У 1928 році діяльність просвітів було насильно припинено польською владою. Просвітіни зазнали переслідувань, арештів, а концетраційний табір «Береза Картузька» став для баґатьох із них останнім земним притулком.

Рядянська каральна система довершила ганебну акцію нищення просвітін. Масові розстріли, концетраційні табори, в'язниці мали метою погубити український дух, стерти пам'ять про тих, хто плекав його, хто жив Україною, для кого вона була найголовнішою в житті метою. Фактично «Просвіта» підготувала ґрунт для створення ОУН-УПА. Серед її членів:

Лідія Прокоп і Дубно, з'язкова УПА, з перших днів була фундатором відродженого Товариства української

чесно жити і працювати, дбати про так часто декларований добробут простої людини.

І тій скривдженій людині доводиться йти за підтримкою чи навіть елементарною консультацією до М. Кульчинського і його команди. Сотні полтавців отримали в РУХові безплатні юридичні консультації. Тисячам відкрили шлях до обстоювання конституційних прав рухівські акції «Зарплата», «Пенсії». Завдяки Полтавському РУХові зтуртувалися для захисту своїх прав обдурені вкладники і власники цінних паперів. Топчуть стежку до рухівської штаб-квартири фермери з наїдальших куточків області і дрібні підприємці, яких немилосердно обирають новітні

СПИСКИ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ ВІД ОБЛАСНИХ ОБ'ЄДНАНЬ «ПРОСВІТИ»

КРИМ

- До Верховної Ради
 1. Вольвач Петро Васильович, член обласного правління, кандидат біологічних наук, член РУХу
 2. Рибалко Іван Захарович, начальник управління об'єднання «Кримагробуд», член «Просвіти», член НФ
 3. Довгань Володимир Євдокимович, підполковник, військовослужбовець, член «Просвіти»

ЧЕРНІГІВ

- До Верховної Ради
 1. Антоненко Петро Якович, 1948 р. н., редактор обласної газети «Сіверщина», член РУХу
 2. Канівець Віктор Іванович, головний науковий працівник Інституту сільськогосподарської мікробіології, член «Просвіти», член РУХу
 3. Ступак Володимир Федорович, 1961 р. н., голова правління організації РУХ, член «Просвіти»
 4. Лозовий Олександр Михайлович, 1954 р. н., директор Жовтневої неповної СШ Прилуцького району, член «Просвіти», член РУХу
 5. Лук'яненко Микола Миколайович, голова обласної організації НДП, член «Просвіти»
 6. Максимонько Володимир Болеславович, 1948 р. н., лікар шкірвендинспансеру, член «Просвіти», член РУХу

До облради

1. Антоненко Петро Якович, 1948 р. н., редактор обласної газети «Сіверщина», член РУХу
 2. Кашник Олег Дмитрович, головний лікар Рубанської дільничної лікарні Бахмацького району, член «Просвіти», позапартійний
 3. Удовиченко Володимир Андрійович, заступник директора приватного підприємства «Одаг», голова районного об'єднання «Просвіти» м. Новгород-Сіверського, позапартійний

До міськради

1. Чепурний Василь Федорович, 1964 р. н., голова обласного об'єднання «Просвіти», член РУХу
 2. Курівська Лариса Дмитрівна, 1948 р. н., викладачка Чернігівського музичного училища, член «Просвіти», член РУХу
 3. Ільченко Олександр Іванович, 1952 р. н., директор приватного підприємства ІОН, позапартійний

КІРОВОГРАД

- До Верховної Ради
 1. Альошин Валерій, народний депутат, голова обласного об'єднання «Просвіти»
 До облради
 1. Бондар Василь Васильович, 1956 р. н., член координаційної ради «Просвіти», член РУХу
 2. Матвієнко Микола Павлович, голова осередку «Просвіти» с. Мала Виска

- До міськради
 1. Бровченко Павло Михайлович, директор школи мистецтв с. Мала Виска, заступник голови осередку, 1943 р.н.

КИЇВ

- До Верховної Ради
 1. Карленко Олександр Федорович, 1955 р. н., директор районного телебачення м. Кагарлик, заступник голови районного об'єднання «Просвіти»
 2. Жовтнян Євген Дмитрович, член «Просвіти», член РУХу, народний депутат України, Києво-Святошинський район

- Ківрада
 1. Нестерчук Микола Трохимович, 1941 р. н., відповідальний секретар ВУТ «Просвіта», голова районного об'єднання «Просвіти» Мінського району м. Києва, заслужений працівник освіти України
 2. Козаченко Валентин Васильович, 1945 р. н., голова Подільського районного об'єднання «Просвіти», заслужений діяч мистецтв України
 3. Шульга Петро Васильович, 1944 р. н., член «Просвіти», коментатор Всесвітньої служби радіо України
 4. Смаженко Марія Олексіївна, 1951 р. н., голова Жовтневого районного об'єднання «Просвіта» Жовтневого району м. Києва, бібліотекар, психолог СШ № 159

- До облради
 1. Михайлишин Ігор Михайлович (м. Ірпінь, Києво-Святошинський р-н), 1961 р. н., член НРУ, член «Просвіти», заступник голови Ірпінського міськвиконкому, економіст, магістр державного управління
 2. Синякевич Володимир Макарович (м. Біла Церква), 1932 р. н., начальник спеціалізованого КБ «Білоцерківсьльмаш»
 3. Молчанова Ольга Володимирівна, 1955 р. н., відповідальний секретар Васильківського районного об'єднання «Просвіти», голова Спілки підприємців Васильківського району
 4. Журавель Микола Федорович, 1950 р. н., Біла Церква, лікар
 5. Донець Олексій Дмитрович, 1959 р. н., підприємець

- До міськради м. Васильків
 1. Русняк Володимир Петрович, 1945 р. н., начальник охорони птахоферми «Україна», член «Просвіти»
 2. Березанський Борис Миколайович, 1942 р. н., оператор об'єднання «Академ-теплоенерго»
 3. Бортничук Сергій Васильович, 1947 р. н., дитячий лікар, член «Просвіти»
 4. Павленко Андрій Іванович, 1934 р. н., керівник державної наслінневої інспекції
 5. Павленко Олександр Андрійович, 1953 р. н., майстер Васильківського заводу хлібородуктів
 6. Поталаха Генріх Олександрович, 1940 р. н., військовий пенсіонер
 7. Романюк Віктор Сергійович, 1939 р. н., інженер
 8. Ячук Степан Захарович, 1937 р. н., пенсіонер
 9. Браніцький Валентин Віталійович, 1970 р. н., продавець
 10. Смєркач Олександр Володимирович, 1963 р. н., робітник заводу холодильників
 11. Бобова Ніна Олександровна, 1942 р. н., підприємець
 12. Балк Яків Аронович, 1947 р. н., керівник комбінату комуналних послуг
 13. Сушак Володимир Йосипович, 1946 р. н., завідувач ветеринарної лікарні
 14. Буряк Віталій Валерійович, 1971 р. н., музичний адміністратор радіо «Промінь»
 15. Подать Олександр Іванович, 1942 р. н., військовий пенсіонер
 16. Гордійчук Віктор Андрійович, 1953 р. н., економіст, «Агротехсервіс»
 17. Денисенко Ігор Миколайович, 1955 р. н., підприємець

Продовження. Поч. на 1 стор.

Національна ідея, як на сьогодні її називаемо, була джерелом Шевченковою натхнення, іого безмірна любов, помножена на талант генія, показувала правдиві шляхи до мети:

Роботящим умам, роботящим рукам
Перелоги орати,
Думати, сяять, не ждать.
І посаже жать.

Роботящі руки в нас -- без роботи, роботящі уми вткають за кордон, і вже не роззорюємо перелоги, а наші ниви стають перелогами. Ми закономірно, за Шевченковими заповітами, взялися будувати державу, покликанії збудувати, бо якщо не зуміємо, вкриємо себе ганчюбо на віківичі. І ні для чого нам тоді жити на світі.

Тільки здоровий розвиток нації в самостійній державі є передумовою і благополуччя, і вільного життя. Шевченко не славив ні багатства, ні бідності, а достаток: «хату і кінату», «садочок», кликав не заізнати на добро близького, поділтися з братом, а не дерти шкуру з «братьев-греческів». «Людина трудолюбива, -- пише він у щоденнику, -- по-моєму, наїщаєши людина в світ. Заздрю і завжди буде заздрити тобі, щасливий благородний трудівниче».

Прихильники ту думку до себе, маємо сказати: тільки спільно поділена біда може нас вивести в люди. Чую не раз: «Вижили б і на картоплі, якби всі, якби гуртом!». Але коли один в хаті на картоплі, а інший в палаці на заласці, якого, либонь, і Енгельгард не знає... Не розділили наші провідники своєї долі з долею народу.

Як далеко на діл ми видішли від Шевченкового ідеалу. Хто сьогодні позадрить тому трудівнику, який часто не має на хліб, і смертність його збільшилася вдвічі, а по валовому продукту ми наздогнали Па-пупа-Нову Гвінею. Щоправда здійснили давнє мрію наших попередніх вождів, наздогнали Америку, навіть перегнали -- по злочинності, по корумпованості у вищих ешелонах, і жодного, повторюю жодного високопоставленого чиновника-злодія, які переганяють за кордон народні мільярди, не було засуджено хоча б напоказ. А скільки було обіцянок! Навіть ляпаса ніхто не дав, як той шевченківський юродивий. Судять тракториста, який приніс із колгоспу півмішок висівок, щоб нагодувати голодних дітей. Це не художній доміс, це з одного з листів, написаних до Спілки письменників. Й що дивуватися, коли той дядько в розpacі починає проглянати «незалежність». Цього добиваємося? І де наша шевченківська спочутливість до меншого брата, де наша жалість, де наше милосердя? «Хаментія, будьте люди, бо лихо вам буде». Це -- прямо до нас. Нелегко нині в нас знайти чесного человека, щоб був щасливим.

Кримінальна олігархія, бандитська елита батьківщині ніколи не служать, вона ім недорога, вони борються між собою за владу, іхня ідеологія -- релятивізм і споживачество. Захопити якомога більше. Як у тому Шевченковому Саулі:

Бере і город, і аул,
Бере дівчу, бере ягніцю,
Буде кедрові світлиці

Неначе написано про наш час:
Готический з часами дом,
Село обідране кругом...

І доводить країну до того, що:
Плугом, ралом не розорем
Прокляту ниву. Проросла
Колючим терном. Горе! Горе!
Дрібніють люди на землі!

Світ ясний, прекрасний, але й жорсткий -- стверджував поет.

То ми робимо його жорстоким -- на-
шою захланністю, жадобою, черствістю...

Національний поступ не має мірою залежить від поступу соціального і економічного, а останні -- від правильно-го державного курсу і строгого його дотримання. У свою чергу, економічно-соціальний прогрес залежить від концепції національного розвитку забезпечення його істинно національними кадрами. Патріотизм, морально-патріотичні принципи відіграють тут першорядну роль. Але де вони в «дядьків отечества чужого», які знову ж таки воліють піти в підніжжя до сусідів, не уяснивші навіть того, куди поділися іхні попередники, Броховецький, Многогрішний, Самойлович, вони кинчали в Сибіру, своє зробили і ставали непотрібними. І так аж до Шербіцького, коли його карикатурні портрети студенти понесли на щитах, жодна так звана центральна газета навіть слова не мовила на його захист, бо ж уже непотрібний. Нині раби плачуть за хазяїнами. Як ото в Гоголі: «Встанте!» -- «Не встанемо, матушко!..»

ІМ'Я ІНДРАЗОРІІ

«Будьте люди», -- гукає поет до нас, -- згадайте, що ви ж таки «ко遵义кі діти», «обніміться, брати мої, молю вас, благаю», обнімітесь і наведіть лад -- на землі, де ще не всі позаподрівани козацькі могили, щоб звести на них багатоповерхові віллі. Де там. Іде безкінеча війна у верхах, яка доруиновує Україну, та і національні сили знехтували величими заповітами Кобзаря. Серед стонадцяти партій не змогли об'єднатися і створити могутній пласт, авторитетну в народі силу, а відтак учинити тиск на уряд, зажадати від нього не війни між собою, а конструктивних дій.

Здавалося б, із проголошенням незалежності тоє «і вже окрадено збудять» стало фактом минулого історії, а воно аж після актуальності. І вітер української історії, який з 1991 року так дуже повіяв на наш бік, зупинився, якщо не ве в зворотній. Вітер історії. Яка, на жаль, нічому не вчить і якою ми ширмуємо і гендлюємо, як хочемо. Тож знову вчитаємося в Шевченка. Скільки було після нього розумінків, аж до наших днів, які хотіли упімати його на якихось неточностях і таким способом прокурувати про себе, -- марно. Не знаю, звідки в Шевченка бралося таке глибоке ії розуміння, кажуть, з інтуїції, адже не було на той час ні повних, ні кутич історичних курсів, ні опублікованих архівів, але дух і сенс минулого він передав найповніше як у символах, так і в конкретиці.

Вчитаємося в кожній іого характеристиці історичної особи, вона єдино правдива і вичерпна. Він читав історію серцем. Якщо це Семен Палий -- то герой і звитяжець, але «серцеві не потурай»; Хмельницькому теж віддане його кесарство і вказано не на кесарське. Або ось цей уривок:

Заступила чорна хмара
Ta bloua xmaru.
Vystupili z-za Limanu
Z turkami tataru.
Iz Polissya shlyaka lize,
A getymjan-popolovic
Iz za Dnipro napiarae --
Durnij Samoilovich
Z Rodomandom. Mow ta galich,
Vkrili Ukraynu
Ta i klyouliy eliko moga...
A ty, Chigirine!
A ty, starij Dorozenku,
Zaporozhskij brate!
Nedzdujashch chi boish
Na vora gata?
«Ne bolesz ja, otamani,
Ta jal' Ukraine --
I zaplakav Dorozenko,
Ja taj dityna! --
Ne rossiplem vrazhu silu,
Ne vstanu ja znowu!..
Vzymlit moy getymanski
Kleynodni, panove,
Ta odchest moskaliev
Nehaj Moscow znae,
Sho getymana Dorozenka
Na svit nema...

Признаюся, коли я по довгим часі прочитав цей вірш, мене аж трохи різнуло оте «дурний Самойлович», здалося грубим, дещо несправедливим, і кинувся до документів. Але скільки не читав, стільки впевнявся -- іншої характеристики в українському контексті Самойловича бути не може. Як і «славного Дорошенка», хоч мав і невільні провини перед Україною, але віддав їй усього себе.

Не можу не скласти сьогодні про становище української культури. Колосальні сили ведуть на неї наступ. Колись був заклик: «Кобзар» -- у кожну хату! Ви спробуйте сьогодні купити «Кобзар». Книжкові крамниці, щоб його продати за три гривні, треба сплатити три гривні сорок вісім копійок податку, а щоб видати, і того більше. На всіх українських книжках на ПДВ держава в 1996 році отримала 4,5 млн гривень. Та це ж цна одного котеджу, які сотнями виростають довкола наших міст. Іде злонечне знищення української книжки, газети, журналу -- культури, мови. Ідеш вулицями міста і не знаєш, де ти -- це Київ чи Мос-Анджеles. Спробуйте у кіоску купити українську газету, але її не побачиш. І никому це не болить, і никого це не лякає.

Наступ на українську інтелігенцію, наступ на патріота. Становище ж по всьому горизонті грізне. Воно чимось нагадує переджовтневі дні сімнадцятого року. Нескінченні, безладом у верхах, боротьбою за владу, аж до отих оголошень у газетах: «Скупову золото, дорогоцінності». Невже незрозуміло, що на хвилі народного невдоволення можуть прийти до влади ті, що поведуть нас назад у льодовиковий період до мамонтів, до дешевої ковбаси. Перед лицем Шевченка не маємо права у сорокарадусині «московські», у віскі втопити державу.

Про загрозу «червоного реваншу» вже попереджає президент. Певні сили, ви знаєте які, на всіх перехрестях хрестять незалежність, владу, власне, закликають до повалення конституційного ладу та відновлення старого режиму, що і кричать про затиск демократії, гласності; спробували б вони сказати щось подібне при тому режимі, де бралося під приціл навіть випадкове зіткнання, де людина була статичною одиницею, паличкою -- від трудоодиниць в артилії до розстрільного списку. На могильних плитах України вибити і жахи колективізації, і 33-ї, і підірвані Десятинна та інші церкви, і спалені бібліотеки, і мільйони безневинних жертв 34-37-го. Невже нам мало тих плит?

Нам мало прокураторів-сатрапів, уляжків долгоруких, бікових, кагановичів і Колими, і цинкових труніз усіх завойованих земель, і миколаївської та сталинської цензури?

Ми не доросли до розуміння історичної Шевченкової відповідальності за нашо, державу, за народ, це слово -- народ -- ми чуємо згори тисячу разів на день, ним оперують -- хто побиває і хто захищається. Я захоронив би його вимовляти нашим депутатам і високим чиновникам, які Шевченковою, народною мовою не говорять, де вже там тих болів, за народ, за державницьку ідею. Все собі, собі. Хіба це не нас?

Страшно власті у кайдани,
Umirat v nevoli.
A che prsse -- spati, spati
I spati na voli --
I zasnyti na vik-viki.

Або:
Pogano duje, strakh pogano!
B ozi pustini propladat.
A che poganie na Ukrayni.
Divit's'ys', plakat -- i movchat.

Ми всі, і провідники, і інтелігенція, прогаливи вже не одні історичні нагоду засяяти як рівні «у народів великих колів», тож станемо на останнім рубежі на захист вікових національних святынь. Не балакчи про демократію, а цивілізована і умудренна влада, військо, порядок, не в піддавки до влади, засяячи, здаючи ім позицію за позицією, цілуючись і чаркуючись із тими, хто на нас плює, а вияв волі, сили, гідності і самоповаги.

Доки ми не переймемося Шевченковою історичною відповідальністю за нашо, державу, ми не підімнемося на повен зрост, залишаючись рабами, не вростемо в світову цивілізацію, про яку стоять, сплати, сплати на волі --

Наши рівні землі
Nichogo krauzhogo nema.
Ja taj mati molodaya
Z sovom dityatokom malim.

На відміну від багатьох нас, гріших, він не творив собі олтаря, не думав постинно, яку славу по собі залишити, а тільки -- яку правду. У Шевченкові література стала центром національного життя, а в нас дуже часто істини приходять із літератури, але не стають твердими переконаннями життя народно-національного. Так, майже немає миття, яким би хоч інколи не подумав про свою посмертну славу; він же і славу свою поклав на олтарі вічні, вже не кажучи про життя. Слава, тобто добра людська пам'ять, не в скромину-шому багатстві, упиванні владою, а в добрих ділах. Слава як вище служіння Україні і її правді, а не піклування про те, щоб у нинішньому часі зажити більше лестивих похвал і водночас отримати більше вигод, як це часто ведеться нині. В ім'я України Шевченко був готовий зреєстися всього, навіть Бога. Бога, в якого вірив, на якого уповав, але навіть перед ним не падав ниць, а вимагав від нього, «неумолимого і неублаженного», правди, Бога, для людей, а не навпаки, немає тебе, Боже, без правди. І він виօбновав українське православ'я з візантійського, від офіційної московської церкви, стверджував сакральність українського світу.

Нині деякі наші естети дуже полюбляють говорити запозиченим з Заходу голосом про пріоритет загальнолюдського, про принцип нічим не обмеженої особистості, який також властив і українцям, але при нашій відсутності державницького досвіду він часто приводить до відцентрового індивідуалізму. Від особистого, свідомо-національного, але не навпаки, навіть у творчості, Шевченко на власнім прикладі показав, що письменник може стати всесвітнім явищем, тльки зризи на національному полі.

І ще одне. Поза контекстом істинної сутності Шевченка, його значення для України хочу сказати кілька слів про деякі останні «наукові» розвідки, в яких снуються думки про якісь дуалізм Шевченка-міфотворця: дві його істоти. І якщо він після визволення з криптації справді міг жити якісь час життям привабливого молодого чоловіка, якого примали у вищому світі, щнували, ним захоплювалися, відвідували оперу й літературні салони, то тим більша іюму честь і слава, що він не віддав свою музику, подібно таким вихідцям з низів, як Містраль або Прешерн, на службу сильним світу сього, не запродав душу, а віддав її служінню справі з nedolenого народу. України. Цінність Шевченка в його цільності як людської особистості, так і миття. Ту унікальну роль, яку виконав він, виконала не лише його поезія, а і сам поет -- увесь його образ, особистість, життя і доля, духовна напруга, моральна велич, які завжди були невіддільні від його слова. Слово в нього було діянням. А саме явище -- Шевченко.

Хіба не міг він сковатися від кінджальних вітряків епохи за спінами рєпінського палацу, а звідти поїхати до Італії, Парижа, вдосконалювати свій мальський хист? Ні, саме Шевченко не міг. Інші зможли б. Або навіть хіба можемо помислити, що він писав у вірші про жінку як про геня чистої краси, в листах же і щоденниках про неї, як про останню поплаху.

Щире золото Шевченкової душі, Шевченкової правди -- непродажне. На цьому стояли, і стоять покоління істинних українців, зрошеніх його вогненним словом, ій несласеною справою є

Анатолій ПОГРІБНИЙ

ЛИСТИ ЗІ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ

У цьому числі «Слова Просвіти» продовжуємо публікацію, скомпоновану з листів, які надходять на ім'я автора радіопрограми «Якби ми вчлися так, як треба», що транслюється по першому і третьому каналах Українського радіо. У них — продовження розмови, започаткованої у ч. 2 часопису, про неперехідні цінності української нації та її мову, культуру, мораль, про захист їх від зазіхань українофобів, про утвердження України як вільної серед вільних у народів вольнім колі.

Лист із Близнюківського району Харківської області від Анастасії Полтавець: «Скільки брехень у нас поширюють, в т. ч. у райгазеті, щоб обізлити людей проти України! Дітей досі виховують на ідеях ленінської піонерської організації. Ведуть їх, як і раніше, щоб квіти клали комуністичному ідолові. А ще лякають, що є випадки, коли до нас приходять бандерівці, і то вони крадуть корів та свиней або палять скирти. І без кінця збирають підпіс - за комуністів, за погибель бандерівців і т. д. Люди бояться, що зараз є погано, а завтра ще буде гірше. І - мовчать. Я, правда, написала замітку про те, що то неправда, нібито при владі в нас націоналісти, а не комуністи. Але, навіть не надрукувавши її, мене так поганьбили через райгазету, що натріули на мене весь район. Дехто навіть вітатися перестав... Чому ж так тяжко даетися Україні воля? Тому, що Росія боїться нас, працьовитих, випустити з рук, тому що без нас її, а разом з нами її прислужникам, тут доведеться жити. Нам же треба орієнтуватися на прибалтів. Які вони молоді!»

І, хоч побіжно, останній лист із Харкова (скільки приносить їх пошта лише з одного цього краю) — від **Мефодія Мартинова**. Лист цікавий тим, що пише його вже не українець, а росіянин за національністю, з тих, звичайно, яким з «братьями-славянами» не по дорозі. Послухайте бодай його неупереджений погляд на особливо дратівливу тему т. зв. бандерівщини. «Как-то в разговоре с одним демократом местного разлива зашла речь о формировании ОУН-УПА. — Это — бандиты! — безапелляционно выпалил собеседник. — Да-да, — поддакнул я. — Проходу от них не было в Подмосковье. — Почему в Подмосковье? — непонимающее уставило он на меня. Они же действовали на Западной Украине. — Разве? — притворно удивился я. — Но тогда позвольте спросить: кто туда звал советских? Не они ли вломились туда и стали насаждать свои порядки? Да ведь каждый в таком случае должен всеми способами защищать собственный дом. Итак, кто же бандит — тот, кто защищает свой дом, или тот, который в него врывается? ... Я русский человек, — завершает своего листа М. Мартинов, — и я низко кланяюсь бойцам ОУН-УПА, это настоящие герои; в отличие от многих, они не шли покорно в ГУЛАГ, а сопротивлялись до конца».

М. Миколаїв, Іван Григоренко, ветеран війни, кадровий офіцер-артилерист: «За даними перепису 1989 року, в Миколаївській області українців 75,6%, росіян — 19,4%; по м. Миколаєву відповідно 63,2% і 31,2%. Тоді як розуміти те, що трапляється ще випадки, коли на мої звертання українською мовою на мене дивляться як на інопланетянина? Дехто навіть питав, чи я не з Західної України. Насправді ж я родом з Центральної України, а в Миколаєві живу вже 52 роки. Я переконався, що ще й сьогодні бути українськомовним українцем у нашому місті нелегко і непросто — куди простіше бути російськомовним «холлом» чи «малоросом». Зате цілковито вільно почувався у нас організацій на зразок «Честь і Отечество», що об'єднує відставних офіцерів радянської армії, флоту та КДБ. Ділями воїни провели мітинг протесту. Формально йшлося про затримки з виплатою пенсій, та передовсім — про необхідність голосувати за комуносціалістів та про відновлення СРСР. Ось яке «Отечество» мається на увазі!

А що можна сказати з того приводу, що 26 квітня 1997-го року сесія міськради ухвалила антиконституційне рішення про визнання російської мови офіційною на території Миколаєва. Воно залишається в силі і сьогодні. А на одну з найближчих сесій прагнується внести для затвердження «муниципальну програму гарантованого і свободного использования и развития русского языка и других языков национальных меньшинств в г. Николаеве». У проекті цього документа йдеться про утвердження в обласному центрі якогось офіційного «регионального (?) языка» — тобто російської мови, яка і без того є тут панішною та привілейованою».

М. Миколаїв, п. Олещук: «Прошу проbacити за похибки, бо українську мову не вивчав: не було в школі такої дисципліни. Уся трагедія у тому, що з 1991-го року ми маємо сліпих державних проводирів. А може, й глухих. Адже це вони зробили з України прохідний дір. Без вікон і дверей. Бери, тягни, кради, вивозь, продавай, забираї... Мова — хіба це не пан Кучма вже не раз заявляв, що російська мова в Україні не чужа. Та хіба не ви ставив питання про її офіційність? А раз так, то яка потреба відроджувати українську? Це ми бачимо на практиці. У нас до прийняття Конституції на тролейбусі № 5 та трамвай № 6 оголошення робили державною мовою, а після прийняття Конституції — мовою російською».

Ще лист із Миколаєва від Івана Петровича. Він також повідомляє, що вчили його «не українською, а чужою мовою». Однака сьогодні ситуація стала ще гіршою: «все українське затирається». «Я думаю, що це є такому, що у нашого уряду та Президента однеоко дивиться на Україну, а друге — на Росію. І цим вони відрізняються від керівників прибалтійських держав, які дбають найперше про самих себе та про міцні свої кордони. У нас же все відкрито. Я спостерігаю, як масово приїжджають з Росії закуповуються у нас і в інших містах області квартири, як активно відбувається переселення. Не виключено, що це для того, щоб згодом вже й не було кому голосувати за Україну, та щоб тоді, коли вже не стане її нашою мовою, заявити: все це — одне, все це — Росія... З цією ж метою й економіка України дощенту руйнується. І чому ж ми, українці, так слабо подаємо свій голос протесту? Чому в нас і телеканали, і школи, і театри, і церкви, і монастирі, і редакції — та майже все — позаймали росіянами або наші переверчуки, а українству нема в себе вдома місця? Ми мусимо нарешті зорганізуватися і енергійно захищати свою честь та гідність. І справжні кордони нам потрібні, і патріотична українська влада. Не дозволяйте, щоб нами керували різni шарикови, різni зайди».

Ситуацію з «українізацією» в Запоріжжі аналізує пенсіонер Степан Рев'якін. Насправді, пише він, «у нашому краї рідна мова животє на правах сироти і не є в силах противотягти російськомовному засиллю після проголошення України незалежною державою. Якщо, скажімо, до 1991-го року в нашій області було всього 3 обласні газети і з них лише одна була російськомовною, то зараз цих газет, певно, зо три десятки і з них лише одна «Запорізька правда» — українська. Однака активніше, аніж ця газета, провадить українську позицію «Запорізька Січ», яка з різних причин друкує свої матеріали також і російською мовою. А ось школи. Їх у Запоріжжі більше ста, і значна частина їх проголошена українськими, але ж насправді це — чисті сін'які самообман, брехня, хіба що це для звіту перед глухим і сліпим Міністерством освіти. Насправді в наших школах процвітає російська мова. Ось хоч би середня школа ім. Т. Шевченка, куди ходить моя внучка. А що там українського? А нічого. Учителі говорять по-російськи не тільки на перервах, але і на уроках; російську мову, замість з 5-го класу, увели тут примусово, причому за плату, вже з 2-го класу.

А ось книжкова торгівля. Такого навалу російських книжок не було, мабуть, ні при цареві, ні при комуністичних можновладцях..

Телебачення. До 1991 року було в Запоріжжі всього дві програми, одна — українська, друга — російська. Тепер же маємо 8 програм, на яких зранку й до пізньої ночі в основному чуєш лише російську мову. Не можна не помітити, що майже всі передачі для дітей, як і всі дитячі книжки, — російською мовою. Хіба це не є спланованою акуєю проти української нації?

Так саме першими порушниками статей Конституції України, про мову є правоохраній органи — суд, міліція, прокуратура.

Коротко сказавши, — підsumовує п. Рев'якін, — російська мова у Запоріжжі богує. А відтак українська мова та культура потребують реальності, а не словесної підтримки. Вони-бо перебувають сьогодні у такому заперті, що з нього ім, бідолашним, без активної протидії російськомовні облозі просто не вибратися на простір волі і життя».

Аналогічно відтворює національно-мовну атмосферу в Запоріжжі і житель цього міста **Микола Олійник**. З найбільшим болем пише він, що «ми, українці, через шість років незалежності нашої держави почуваемо себе, як індіанці в резервациї. Коли керівництво міста Запоріжжя та керівники районів послуговуються російською мовою, то це обурює не тільки українців, але й частину свідомих російськомовних громадян, які вбачають у цьому фактів грубий натяк на їхню інтелектуальну неспроможність розуміти українську мову або ж натяк на другорядність цієї мови. Фактично ж, — діагнозує пан Олійник, — мова йде про примітивне загравання з малосвідомими елементами, які ненавидять усі українські і хотіли б бачити наш козацький край провінційною околицею новітньої Російської імперії».

З гіркою іронією пише п. Олійник ще й таке: «Чув я, що в Німеччині, як і в Франції, державні службовці двічі на тиждень спілкуються мовою своїх сусідів. То чи не дощільним було б зобов'язати українських державних службовців хоч один день на тиждень спілкуватися державною мовою? Я впевнений, що саме державні установи та державні посадові особи повинні відіграти головну роль у припиненні процесу зросійщення українського народу».

Ось лист із Криму, від **Валентини Артеменко**, яка живе у Ялті. Коли вона підкresлює, що мої бесіди для неї — то «все равно как глоток родникової води», що вони «актуальнi и глубокосодержательны» та що найiнiшi в них — «любовь к многострадальной Украине», то я сприймаю цi слова не просто як похвалу. Найперше це є свiдченням того, як українська правда поширюється i на простори росiйськомовного Криму, де антиукраїнськi настрої роздумуються «братьями-славянами» особливо наполегливо.

І, нарешті, останній лист, відгук на одну з моїх радіопрограм, — також із **Миколаєва**, від **Валентини Шунько**, який цікавий тим, що його авторка називає себе типовою російськомовною українкою, а тому й пише по-росiйски. Послухайте, будь ласка, «братья славяне», — у зв'язку з вашими геополітичними i культурними домаганнями, чи питали ви думку ось таких російськомовних?

«Менi 73 роки. Я українка з пiвдня України, і тому менi важко i писати, i говорити українською мовою, тому що не перекладати з росiйської на українську, дозвольте я напишу по-росiйськи.

Я слушала Вашу передачу. Дорогий мой чоловек! Ви так обращаетесь к украинцам, с такой любовью, с таким патріотизмом, с такой душой вкладываете народу любовь к Украине, к украинскому языку! Вас слушают простые люди, с Вами соглашаются, но веры нет никакой, что Украина — это независимое государство. В самом сердце Украины, в Киеве, в Верховной Раде звучит негосударственный язык, звучат призывы к воссозданию СССР, воссоединению с Россией, к празднованию Октябрьской революции и т. д. Бесконечно поносятся западные украинцы, которые на самом деле на три четверти головы выше русскоязычных, ибо они знают, кроме своего, и русский, и польский языки. И если это звучит из уст высоких посадовых осіб, то скажите, пожалуйста, на что могут надеяться украинцы-патриоты? Правду на Украине никто не скажет, ибо идет межнациональная рознь между русскими и украинцами. Двенадцать миллионов русских — и сколько волка не корми, он все равно смотрит в лес. И если есть русские, которые относятся к Украине и к украинцам с уважением, то это отдельные личности, которые не могут повлиять на миллионы русских в Украине, а тем более в

России. Как болезненно Россия переносит независимость всех бывших республик и особенно независимость Украины! С акранов телевидения за все годы независимости Украины не было сказано ничего хорошего дикторами ОРТ об Украине, а все высыпается негативное и представляется на многомиллионную аудиторию. Ну как можно позволять себе хотя бы такое: «Украинский космонавт запинается в космосе цветочками и моет холодильники». Это как же надо ненавидеть все, что относится к Украине!

Дорогой мой человек! Конечно, нужно, чтобы люди, особенно молодые, знали правдивую историю Украины и то, что было в продолжение трехсот лет, и восьмидесяти. Но вот история, которая творится сегодня. Ведь и сегодня Украину бьют - морально, экономически, политически, духовно. Кто? А кто? Китайцы? Японцы? Французы? Вы можете ответить, кто это так «любит» и сегодня эту многострадальную Украину? И в чем только не прибегает «старший брат»! Нефть, газ, сахар... И где только не стоят войска «старшего брата» - и на море, и на суше, и не только в Украине, но и в Молдове, Грузии, да и во всех бывших республиках?

И вот, читая мое письмо, вы, наверное, думаете: и за что она так не любит русских? Но речь ведь не о любви или ненависти. Речь о том, что в своем агрессивном отношении к Украине Россия демократическая не отличается от России царской или России советской. Вам это известно. Посмотрите только, как каждый раз готовится Россия к нашим выборам - кого только не засыпают: от политиков до музыкантов. Идет какая-то психическая атака на украинцев, в которой нечестиво используются даже балеты и оперы и даже детские «Хрюша и Степаша»... И поддерживают своим участием эту культуру и многие украинцы, евреи, армяне, грузины, забывая о своих родах. Умом Россию не понять. Неужели, кроме Москвы и Петербурга, в России нет других городов? Есть - сотни, тысячи, которые, мне кажется, и в глаза не видели живых своих артистов. Так почему так все тянет последних на чужие земли, начиная от Латвии (Юрмала) и кончая Украиной? Это ли не составная часть политики?

Слушала выступление депутата из Севастополя, который возмущается, почему в Киеве хотят снять советскую атрибутику. Этого чисто русского человека (он сам это подчеркивает) не волнует то, почему из Ленинграда сделали Санкт-Петербург, из Стамбула - Волгоград, почему возвращают в качестве государственных символов двуглавого орла, трехцветный флаг и т.д. А вот что-то менять в Украине - не позволено! Так и хочется мне крикнуть на всю Украину и на все республики: русские и русскоязычные язычары! Да за что же вы так не любите людей других национальностей? Неужели за то, что они хотят быть свободными, свободно использовать свои языки, развивать свою культуру, придерживаться собственных обычаем, традиций?

А ведь как, кстати, стремятся россияне жить в бывших республиках, а в Украине - в первую очередь. Да вот беда - не может большинство представителей «великого народа» выучить государственный язык той республики, где проживает. И все жалуется российским властям, что, дескать, идет языковое «притеснение»... Так что? - знание одного только своего языка и презрение к языкам бывших республик - это и есть составная часть «русского величия»?

Вот будет у нас в 1999-м году перепись населения. Нас сосчитают, и все мы будем, очевидно, только граждане Украины, поскольку национальность в новых паспортах отсутствует. Для России, когда все национальности - российские, это выгодно. Но подобное для Украины - погибель, ведь украинцы просто растворятся. Во всяком случае, это только может способствовать тому, чтобы двуглавый орел не выпустил из своих когтей Украину.

Что делать? Как уберечь нам Украину? Доброты, терпения, толерантности, чтобынейализовать агрессивность и нахальство, конечно, недостаточно. Нужно нам всем - президенту, министрам, политикам, всем-всем гражданам-патриотам ежедневно и при том жестко, настойчиво, смело, решительно напоминать, что Украина - государство украинское, что ни в какие Союзы она больше не вернется. Я с уважением отношусь к националистам (патриотам) всех других народов, но и сама хочу оставаться, пусть пока что и русскоязычной, но националисткой-украинской».

Від упорядника добірки листів. Ось такі листи, в тому числі й останній, що його варто було зашитувати повністю. Скажете: в чомусь перезагострює Валентина Шулько з Миколаєва³ Можливо. Але хіба не є її лист доказом того, що не всі, далеко не всі російськомовні вже втрачені для України, як то дехто вважає? Є з-поміж них і немало спрієній українських патріотів, у котрих всілякі «братьє-славянські» залишння можуть викликати лише огору. Тож переконую: не беріть їх під свій «захист», «братьє-славяне». Вони цього не потребують, адже, на відміну від вас, їм по дорозі в Україну, з Українською державою, її мовою та культурою, до яких вони неодмінно повернуться.

Та й загалом - велими красномовні всі наведені листи (їх я зумисне подав майже без коментування), чи не правда? За всіх можливих фактічних неточностей вони яскраво розкривають істинне становище українського етносу на територіях, що підпадають під сферу особливо посиленого російського інтересу, і безсомність вигадки про «насильницьну українізацію», і ставлення переважаючої маси людності до того, до чого дехто всує застосовує - як евфемізм - невинний термін «інтеграція».

Належить також визначитися, як маємо ставитися до різного роду «братьє-славян», котрі у своєму цинізмі давно вже не мають жодних стримів. Ось нещодавно вже і в м. Новомосковську (Дніпропетровщина), де з 80 тисяч жителів 78% - українці, міська Рада прийняла ухвалу, якою зобов'язано органи влади, підприємства та організації, що розташовані на цій території, «користуватися російською мовою на рівні з державною». То що - апелювати до почуття совісті чи все-таки виявляти ставлення у спосіб застосування міцніших державних важелів, мета яких - в управління у відповідних регіонах критичних культурно-мовних деформацій, які, на жаль, поки що поглинюються? Гадаю, що варто це робити одночасно, хоча найперше мусить відчуватися таки послідовні і тверді державницькі дії Української держави.

(Далі буде)

ПЕРША ВИСТАВКА, ПРИСВЯЧЕНА УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Ні для кого не є таємницею, що стан української мови на сьому році незалежності Української держави ще залишається далеким від ідеального, і наявіть більше -- проблематичним, а подекуди -- просто катастрофічним. Тому назріла гостра потреба в спільніх зусиллях органів державної влади, наукових установ, громадських організацій, покликаних підтримати належний статус нашої співчутої мови, донести до широких верств населення її скарби, а в перспективі -- зробити по праву однією із мов міжнародного, міжнародного спілкування, утвердити належне її місце в колі світових мов.

Саме цю благодорну і перспективну мету мала акція, яка відбулася 11 березня в Національній парламентській бібліотеці України. На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 8 вересня 1997 року № 998 «Про затвердження комплексних заходів, спрямованих на всебічний розвиток і підтримку української мови» та в рамках розпочатої Розпорядженням Президента України всеукраїнської акції «Передаймо нашадкам наш скарб -- рідну мову» Департаментом із здійснення мовної політики Державного комітету України у справах національностей та міграції у взаємодії з Міністерством культури України, Інститутом української мови НАН України та Національною парламентською бібліотекою підготовлено й урочисто відкрито постійно діючу (з намірами перетворення її у персистентну) книжкову виставку «Українська мова: історія та сучасність».

На презентації цього багатого джерельного зібрання виступили: заступник голови Держкоміністрації, директор Департаменту із здійснення мовної політики О. Трибушицький, директор Національної парламентської бібліотеки України А. Корніенко, відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Просвіта» М. Нестерчук, начальник управління Міністерства культури Л. Кононенко, головний редактор часопису «Українське слово» М. Вербовий, інші офіційні особи. У всіх виступах підкреслювалося, що виставка є, на жаль, першою в Україні, але слід сподіватися, стане гарним прикладом для наслідування.

Експозицію виставки представлено тематичними стендами, починаючи від найдавніших часів і, через добу Гетьманщини та українського національного відродження 1917-1921 років, до сучасних видань

провідних фахівців відповідного профілю з України та близького ідалекого зарубіжжя. Деякі видання експонуються уперше, оскільки ще не так давно перебували у спецфондах (окремі праці таких визначних мовознавців, як Іван Огієнко, Степан Смаль-Стоцький, Дмитро Чижевський тощо). Зрештою, ця експозиція далеко не є вичерпаною. У фондах Національної парламентської бібліотеки, інших архівних фондах та книгосховищах України і діаспори ще залишається багато невідомих широкому загалові, але не менш цінних джерел із історії, теорії та практики функціонування української мови на різних етапах її розвитку.

Саме тому вчасно і слухно прозвучала ділова пропозиція директора Національної парламентської бібліотеки щодо необхідності видання бібліографічного довідника українських мовних джерел, які перебувають у власності державних та недержавних зацікавлених організацій. Так само необхідно перевидати в Україні більші деякі концептуальні підручники, правописні посібники, популярні нариси з історії та проблем сучасного розвитку української мови. До популяризації нової виставки варто бодай засобам масової інформації. Так само викладачі вузів та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів можуть організовувати цілий ряд тематичних екскурсій. Багатої експозиційний матеріал може стати благодатним грунтом і для наших науковців, нових відкриттів і наробок у мовній сфері.

Усі вищеописані проблеми, звичайно ж, потребують щедрих меценатських пожертв, державного фінансування через відповідні планові замовлення тощо. Можливі й інші форми підтримки національного мовного фонду. Зрозуміло одне: економивши сьогодні копійки, так необхідні для нормального функціонування наших духовних надбань (а мови -- передусім), завтра розплачуватимемося мільйонами за подолання процесів загального здичавіння і бездуховності. Діяти треба сьогодні, до чого і закликаємо всіх небайдужих.

Олександр ТРИБУШНИЙ,
заступник голови Державного комітету
України у справах національностей та
міграції, директор Департаменту із
здійснення мовної політики

РЕВАНШИСТСЬКЕ ЗБІГОВИСЬКО ПІД КУЛЬТОРОЛОГІЧНОЮ ВІВІСКОЮ

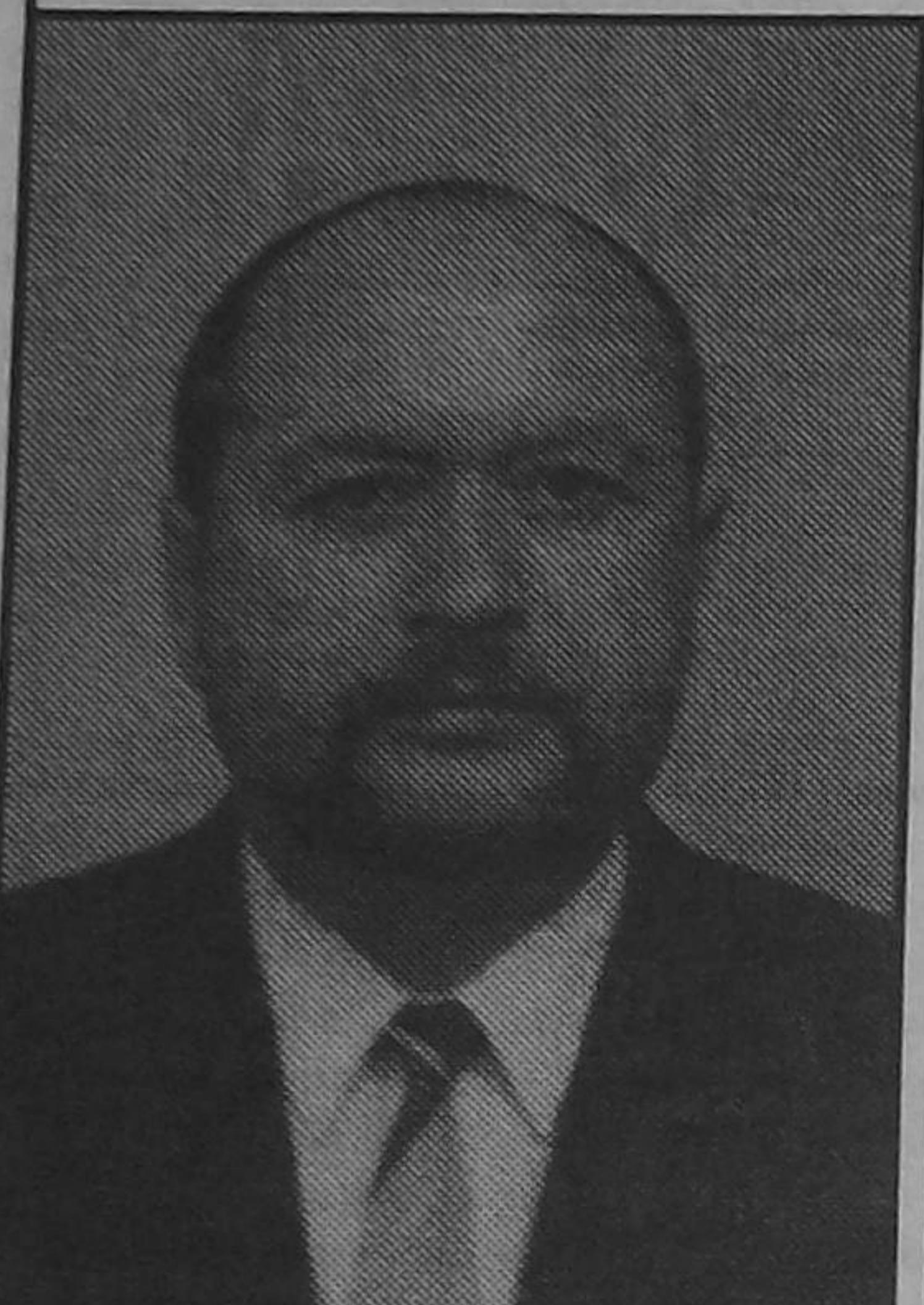
27 лютого в Києві в приміщенні Будинку кіно проходила міжнародна конференція: «Росіяни України – минуле, сучасне, майбутнє», організована товариством російської культури «Русь» в Україні, Спілкою кінематографістів України та Партиєю духовного, економічного і соціального прогресу. Ні Товариство «Просвіта», ні Конгрес української інтелігенції, ні будь-які інші українські організації запрошенні на конференцію від «росіян в Україні» не дістали. Чому? З програми конференції, яку напередодні з деякими труднощами роздобуло Товариство «Просвіта», з'ясувалася причина такої «неуважності»: основним мотивом доводів стали заклики до «порятунку російської культури», якій було загрожено «геноцид» з боку України, а точніше підготовлено організаторами «наукових» зборів відверта антиукраїнська, антидержавна, проросійська шовіністична акція з вимогами «автономії» Півдня України та приєднання його до ...Росії, оскільки, як «з'ясували» учасники збіговиська, «про українську спільноту взагалі рано говорити». Новоявленим «росіянам в Україні» недосить кричати «гвалт», їм би хотіло зватися не меншиню, а основною понівною нацією, тобто створити в Україні ще одну Росію. Київська Рада об'єднала громадян (КРОГ) підтримала заклик «Просвіти» до пікетування проти розпалювання міжнаціональних конфліктів на захист української державності. Наміри «руськів в Україні» одразу проявилися, як тільки «науковці» прочитали лозунги в руках крігівців на захист української державності проти великоідерзького імперіалізму: «бандеровці», «буржуазні націоналісти», «ми з вами розсчитаємо після перемоги на виборах!» Початок пленарного засідання «ознаменувався» заявкою народних депутатів Верховної Ради В. Алексєєва і Г. Ричагова, які лякали росіян не лише перспективою втратити роботу через російську мову, але навіть з часом потрапити до... газової камери. (О. Грибоєдов сказав би: «Послушай, ври, до зной же меру!»)

Коли антиукраїнська історія досягла апогею, із місця півдівської представниця «Зеленого світу» пані Раїса Сотникова і спробувала закликати розпалених «науковців» до витримки й відповідальності за свої вислови, за що необережна громадянка поплатилася синяними та розкіданими по підлозі особистими речами. Можливо, кулаки «руссів в Україні» наробили б більшого лиха, якби не два представники українських організацій, яким вдалось проникнути на конференцію шовіністів і які вчасно стали в оборону жінки, щоб не допустити лінчування «по-руські». КРОГ рішуче протестує проти антидержавних акцій у столиці України та ще й у присутності заступника міністра міжнародних взаємин Російської Федерації В. М. Туманова й наших місцевих малоросів типу доктора економічних наук Бурдака та академіка П. Толочко. КРОГ закликав Товариство «Просвіти» терміново скликати всеукраїнську конференцію проти шовінізму за національну злагоду в Україні.

**За дорученням президії КРОГу співголова
Олесь Гриб**

АНАТОМІЯ ДИЗАЙНУ

(політика -- економіка -- дизайн)

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
дизайнер, архітектор

Не думаю, що приемно, сидячи в салоні зручної іномарки, повсякчас об'єджати ковбасні на побитих дорогах, крізь притиснені вікна на тлі чудових природних краєвидів спостерігати обшарпані міські та сільські пейзажі, замість радісного різноварного натовпу на вулицях бачити напружені, роздратовані очі притиснених щоденними проблемами людей. Жити такому середовищі не комфортно ні кому -- ні тим, хто в авто, ні тим, хто в тролейбусі, ні тим, хто пішки долає калюжі.

Чому ж правомірно в такий важкий час, час загальної жахливої кризи в повний голос говорити про дизайн? Що таке дизайн у нашому житті, і як його стан пов'язаний зі станом політики, економіки, загального рівня культури?

Не можна не бачити, як поєднання лицемірної, а по суті агресивної політики зовнішнього світу та регресивної внутрішньої політики спричинило руйнацію нашої економіки. Сьогоднішні розвинуті держави не хочуть бачити Україну поряд із собою. Основні міжнародні фінансові організації -- Міжнародний валютий фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку надають кредити Україні за умови, що вона дотримуватиметься monetарної політики -- згубної для нашої економіки. Наші стосунки з північною сусідкою також поки що не назовеш партнерськими. А всередині країни -- слабкість, незгуртованість прогресивних сил, професійний та вольовий параліч одних, корумпованість інших, саботаж третіх, хижка жадоба четвертих, безпрадість п'ятих і в результаті -- маємо, що маємо!

Вітчизняна економіка в стані стагнації, внутрішній ринок завойований іноземною продукцією. Захист державою внутрішнього ринку, власного товаровиробника тільки декларується, наука, культура ледь животють. Широкомасштабне замовлення на високопрофесійний дизайн відсутнє. Підтримка і захист державою творчих спілок, творчих працівників поки що на папері, бо виконання відповідних законів, постанов та розпоряджень до сьогоднішнього дня залежало від бажання чи небажання місцевих чиновників усіх рівнів, і тільки!

Все, що ми бачимо навколо себе, має яскраві ознаки наслідків шляху, яким сьогодні фактично йде Україна, назва йому -- дикий капіталізм. Шлях, від якого капіталістичні країни відмовилися ще з часів кризи 1929--1933 pp.

Світовий досвід доводить, що класичний (дикий) капіталізм та державний соціалізм -- два протилежні поліси утопії. Невтручання держави в ринкові процеси так же, як і адміністративно-командний

методи керування економікою, мають одні і ті ж наслідки -- кризи систем! Істинна перевіраса посередині -- це так званий соціалізований капіталізм, або капіталізований соціалізм. У цьому випадку держава повинна не тільки створювати гарні лозунги, але й приймати нормативні акти прямої дії, спрямовувати державотворчі тенденції відповідно до Конституції України, її законів, затверджених концепцій, виконувати функції повномасштабного регулятора. Повинні працювати механізми зворотного зв'язку. Центральна влада має пильнувати, щоб чиновники на місцях не виконували постанови та розпорядження з точністю до навпаки. Результати такої діяльності в нашому випадку -- втрата творчими спілками своїх привілеїв. Не обминуло це лихо Йорданське відділення Спілки дизайнерів України.

Без дійового захисту держави не виживуть ні промисловість, ні сільське господарство, ні фундаментальні науки, ні освіта, ні культура, ні в тому числі вітчизняний дизайн.

З другого боку, без високопрофесійного дизайну нічого мріяти про відродження нашої економіки, про конкурентноспроможність усього спектру вітчизняної продукції на світовому ринку. Запит на дизайн (серед інших необхідних умов) і успіхи в економіці взаємопов'язані.

Роль дизайнера, по великому рахунку, ще не забагнена ні державою, ні суспільством, кволі реверанси в наш бік -- данина світовій моді.

У Законі України «Про професійних творчих працівників та інші творчі спільноти» в статті 4 «Взаємовідносини творчих спілок і держави» серед інших є такий пункт: «Держава заличує творчі спільноти до підготовки законопроектів, розроблення загальнодержавних програм, національно-культурного розвитку, інших соціально-важливих культурологічних та соціально-політических заходів».

Хочу конкретизувати сказане пропозицією.

Я вважаю, що повинна бути створена комплексна концепція руху і розвитку України, концепція, яка б охоплювала всі сфери нашого буття: політику, економіку, науку, культуру, освіту, ідеологію, релігію, екологію і т. д. Концепція, яка б, з одного боку, визначила пріоритетні напрямки, з другого, -- базувалась би на комплексних, регіональних концепціях, іх взаємопов'язувала.

При Кабінеті Міністрів України створено Раду з дизайну. Аналогічні ради с при обласних адміністраціях, при Раді Міністрів Криму.

На мій погляд, саме ці ради, в які входять фахівці найвищого рівня, можуть ініціювати створення таких концепцій.

Кожен регіон України має свої характерні особливості. Свої неповторні риси має Йордан. Це унікальне творчість природи, достойне подиву і захоплення, це одна з перлин у короні не тільки України, але й планети. Йордан може стати одним із світових центрів оздоровлення, відпочинку, розваг і туризму. І саме ці напрямки, на мій погляд, мають бути пріоритетними в концепції розвитку Йордану.

І вважаю, що передусім потрібно зробити своєрідну інвентаризацію та внести у відеобанк живі картинки з коментарями для вивчення сучасного стану:

пам'яток археології, архітектури, історії, природи;

існуючих і потенційних місць відпочинку, прогулянок та розваг;

існуючих і потенційних пляжів;

найбільш виграшних пейзажних зон;

існуючих і потенційних туристських маршрутів;

доріг, стоянок, заправок, кемпінгів, готелів;

об'єктів харчування, побутового обслуговування, торгівлі;

сільського господарства і переробної промисловості;

будівельної промисловості;

екології.

Цей перерахунок, звісно, неповний, його треба доповнювати в процесі роботи з фахівцями відповідного профілю.

2. Потрібно мати чітко сформульовані принципи, правила та вимоги сьогоднішніх розвинутих країн до понять «індустрія відпочинку та розваг», «оздоровлення та лікування».

3. Необхідно провести сегментацію цього ринку і, залежно від рівня матеріального становища, віку та можливих потреб і уподобань потенційних клієнтів, орієнтуючись на міжнародні стандарти, створити локальні програми для різних ринкових груп.

Скажімо, одна категорія -- це літні, багаті, ресектабельні флегмати, понад усе цінують спокій, тихий плин відпочинку, у всьому вишуканість і комфорт, чіткий режим, особисту дісту в харчуванні, свій набір розваг, комфорктабельний транспорт і т. д.

Інші віддають перевагу інформативному, візуальному, емоційному пізнанню -- піднятися на вершину гори, спуститися в карстову печеру, скрапитися у ванні молодості, ковтнути води з водоєзіду і т. д.

Ще інші люблять розваги, що лоскочуть нерви, -- покататися на високій хвилі, поплітати на дельтаплані, піднятися на стрімку скелю, кинутися у прірву, попрієдно прив'язавшися до гумового каната, погарцювати на коні на кінному маршуруті.

Для когось Йордан -- це земля чудових краєвидів, для когось -- музей під відкритим небом, край нерозгаданих таємниць історії, для когось -- країна Бахуса і вакханок.

Це робота титанічна, але цим треба зайнятися уже тепер, поки не запізно, щоб виключити можливість безсистемного вкладання грошей у безсистемно розташовані об'єкти. У всякій справі потрібна система -- дизайн як наука:

збір інформації;
аналіз;
завдання;
дизайн-концепції;
дизайн-програми;
дизайн-сценарії;
схеми маршрутів з розташуванням об'єктів;

а вже потім генплани, архітектурні, інженерні, дизайнерські проекти.

Здавалося б, це так ясно і зрозуміло, але, як показує життя, далеко не всім. Як не дивно, але доводиться стикатися з дуже вузьким, нерідко викривленим розумінням поняття дизайну. А це має свої негативні наслідки.

Тому незайве буде нагадати, що ж таке дизайн, як пов'язана з дизайном життєдіяльність людини, хто має бути носієм дизайну.

Все, крім того, що створено Творцем Небесним (природне середовище), твориться інтелектом і руками творців земних (предметне середовище). Відомо, що до сфері дизайну належать:

автомобілі, кораблі підводні, надводні, повітряні, космічні, інші засоби пересування, верстати, механізми і т. д.;

різноманітні інтер'єри і все, що в них є (меблі, одяг, освітлювальна, аудіо-, відео-апаратура, побутова техніка, посуд, інструменти і т. д.);

міське середовище;

графічний дизайн (фірмовий стиль, реклама, упаковки, етикетки, плакати, дизайн книжок, журналів, часописів і т. д.).

Але дизайн -- це не тільки вид діяльності зі створення предметів матеріальної культури, це спосіб мислення, це наука, специфічна технологія розв'язання проблем.

Від кам'яної сокири до космічних кораблів, від первісних будівель до хмарочосів, від печерних ходів до метро, від примітивного одягу до моди від кутюр, величезний і тернистий шлях проб, помилок і знахідок.

На цьому шляху є свої провідники -- архітектори, дизайнери, художники, конструктори, винахідники, інженери -- фахівці своєї справи, професіонали.

Людство протягом історії накопичило інформацію в кожній сфері діяльності, відкрило об'єктивні закони, які дали можливість створити комплексну систему знань, що складається із окремих

наукових напрямків і дисциплін.

Разом з тим затвердилося таке поняття, як професіонал. У цивілізованому світі добре знають, хто такі професіонали, і належним чином цінують їхнє працю. У нас переважна більшість професіоналів сьогодні перебуває у важкому становищі, незахищені від негативних явищ ринкової стихії.

Натомість у каламутній воді нашого непевного часу раптом з'явилася величезна армія піраній від дизайну -- різних аматорів, напівспеціалістів. Зараз ці люди свою необтяжкою знаннями та професійним сумлінням діяльністю вже створили чимало проблем і нам, фахівцям, і своїм замовникам (а скільки ще здатні створити). І щоб не наступати на одній ті ж граблі, давайте з'ясуємо, що несе в собі діяльність професіонала і яку загрозу приховують послуги непрофесіонала. В цьому питанні людям непідготовленим легко заплутатися, п'ятитися на гачок западливих, на все готових, дуже гнучких, зручних і підприємливих напівспеціалістів.

Так от, хто такі професіонали? Це люди, які, базуючись на власних високих творчих якостях та повному комплексі отриманих (переважно в вищій школі) знань, спроможні продукувати творчі ідеї і рішення. Професіоналу притаманне індивідуальне бачення проблеми, тому він здатен не тільки безпомилково віднайти ситуацію, а й поставити перед собою заування, не загубивши жодної ланки взаємопов'язаного ланцюга функціональних, естетичних, конструктивних, технологічних та інших вимог, і знайти оригінальне рішення, оптимальне для конкретного випадку.

Часто-густо, як люди одержимі творчістю, професіонали в повсякденному житті бувають непрактичні, непідприємливі, стримані в саморекламі. Відстоюючи свої творчі принципи, бувають незручні для своїх замовників. Сьогодні ці якості стали ахіллесовою п'ятою професіоналів.

На противагу професіоналам, нинішній ринок наповнили напівпрофесіонали. Хто ж це такі? Частіше всього це самоучки або недоучки, які, «нахапавшися по верхах», оволоділи мінімально необхідним набором прийомів. Серед цих людей зустрічаються навіть обдаровані, з непоганим смаком. Але відсутність школи (повного комплексу спеціальних знань та навичок) робить їх залежними від аналогів. Вони нездатні грамотно створити власну концепцію, ідею, власне рішення. Найчастіше їхні роботи -- це інтерпретація вже бачених раніше чужих рішень, іх «притягнення за вуха» до свого випадку. Оскільки за візрець беруться чужі високопрофесійні аналоги, нерідко зовні їх діяльність виглядає задовільно. Суттєві вади зав

в іншому обвалилося перекриття, були людські жертви; є будівлі, де в підвалах цілий рік стоять вода рівнем до одного метра (і це на схилі гори); є також, що в стадії будівництва дали нерівномірне осідання.

Це наслідки явні й негайні. До наслідків скрітих і розглянутих у часі можна віднести рішення, які не несуть позитивної енергетики. В архітектурі, інтер'єрі, техніці це рішення, які не враховують функціональних, ергономічних, технологічних, санітарних, образних особливостей об'єкту, тобто рішення з самого початку морально застарілі, рішення, що створюють дискомфорт. У графічному дизайні це рішення, що не базуються на законах гармонії, образної відповідності, не мають позитивного впливу на підсвідомість споживача. В решті решт, патент -- міна сповільненої дії. Вкладати в такі рішення гроші, значить їх просто викинути вітер.

Для розвинутих країн професіонали -- це золотий запас нації, бо саме їх професійний інтелект є рушійною силою на шляху прогресу, і щоб привести в дію цей могутній механізм, треба для початку усвідомити:

1. Знання, ідеї, рішення -- це товар, який має свою вартість.

2. Чим масштабніша ідея чи рішення, чим більший від неї економічний або моральний ефект, тим вищу ціну вони мають.

3. Навіть якщо ідея чи рішення знайшлися близькавично і вміщуються на серветці, від того їх цінність не меншає, бо тому передують напрежена праця та пошуки протягом усього творчого шляху.

4. Скупий платить двічі, хитрі можуть перехитрити тільки самих себе, але не Його Закони.

Дизайнеру потрібно небагато: робота; робоче місце; втілення в житті ідей та рішень адекватно проектам; можливість отримувати платню за свою роботу, коректне ставлення.

Супспільству необхідно зрозуміти важливість зазначеніх проблем і рятувати, поки не пізно, все те продуктивне, що ще не встиг стерти з лиця землі наш варіант вульгарного, дикого ринку.

На перешкоді повній деградації суспільства можуть і повинні стати патріотично налаштовані професіонали, люди, запрограмовані на добро, на прогрес, люди, не заплямовані корупцією. Такі люди в Україні є, саме вони і повинні стати більшою державою.

Усі ми прагнемо скоріше вийти з кризи, зажити по-людському, щоб усе «наше» було не гірше, ніж «інше». Нам нічого не залишається, як уже вкорте покладати надії на нові вибори.

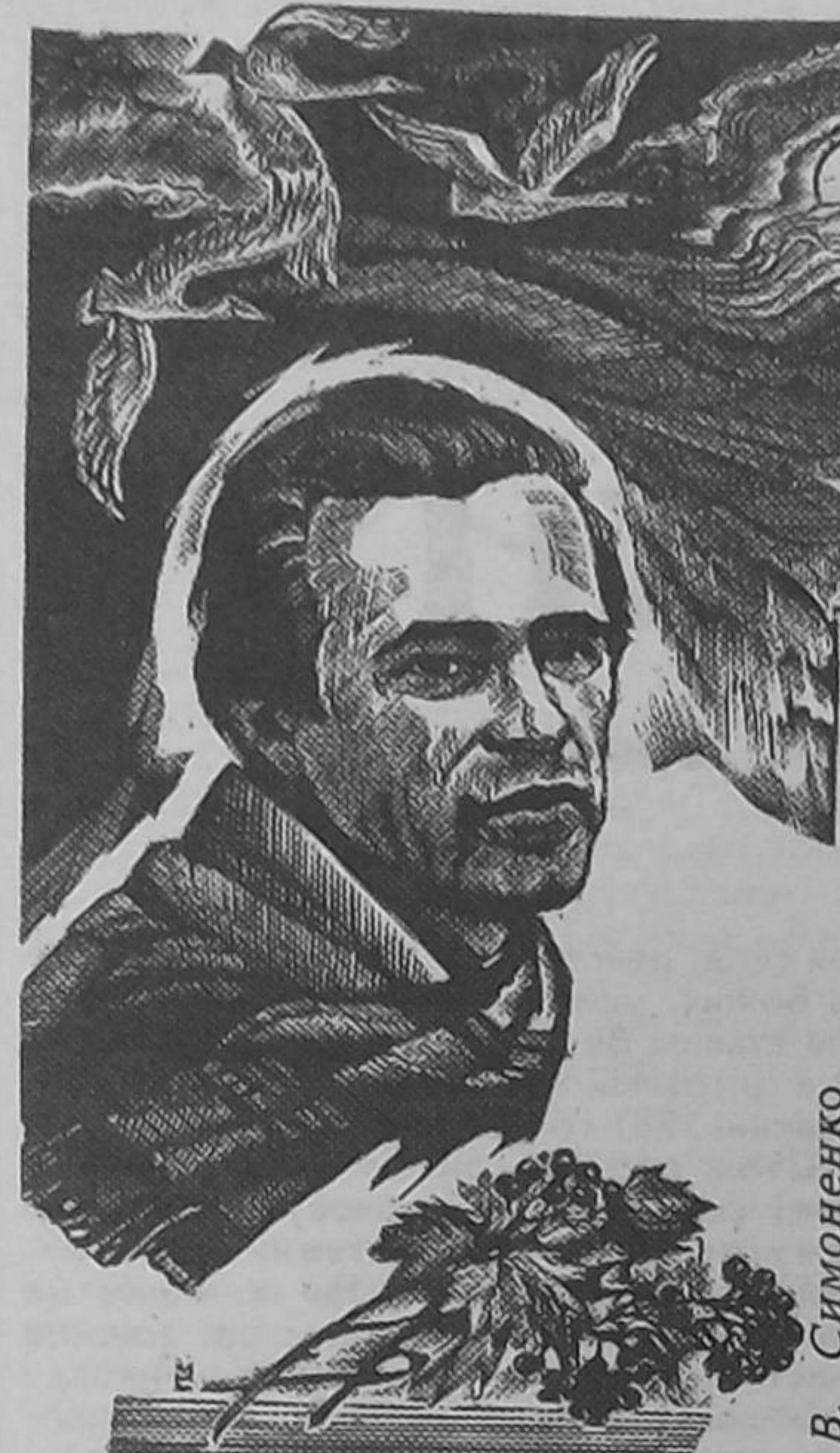
Напередодні виборів хочу звернутися до співгомадян. Уважно дивіться, кого обираєте, вивчайте іхні біографії. Кандидат повинен відповісти трьом вимогам, щоб був: патріот, професіонал, не злодій.

Якщо пропустимо інших, то не тільки наше життя, а й життя наших дітей буде цвінтарем надій і сподівань, бо ти, що «пішається глинясу, на якій ми сидимо», разом з нами не падатимуть.

Колеги, професіонали, ми присвятили наше життя улюбленій справі (кожний у своїй сфері), досліди певного рівня, але сьогодні наші професійні цінності на узбіччі. Ми не займаємося політикою, вважаючи, що то річ брудна, і от політика зайнялася нами. Брудна політика робиться брудними руками, а де ж наші чисті руки?! Ми не маємо права стояти осторонь і мовчачи чекати милості від добрих дядь -- не діждемо!

Ми самі повинні зайнятися активні позиції і діяти, не бути поза політикою, ми повинні позитивно впливати на ситуацію в державі на різних рівнях. За нас, і краще нас, що не зробить нічого! Врешті з нас спітчує наші діти!

Побільше бу нашу політику прийшло також професіоналів, як Сергій Головатий, Михайло Павловський, Володимир Черняк та ін. Даї, Боже, таким людям важелі для добрих зрушень, щоби коєнний профіл реалізував свій потенціал для руху України в стан силної, розвиненої, цивілізованої держави, де заможно і щасливо живітися б усім громадянам, незалежно від національності, віросповідання і т. д.

В. Симоненко

Людей перо та поціновувачів мистецтва художника приваблює романтичний стиль його робіт, віртуозна граверська техніка виконання. Графіка в руках віртуоза -- це, цілком зрозуміло, і образність, і експресія, і динамічність ліній, і мистецька довершеність... Його роботи дихають, живуть, зроджують музику в душі, -- баристу й неповторну... Майстерно поєднання всього двох барв -- білої і чорної -- у справжнього майстра здатне передавати всю гаму кольорів, весь спектр відтінків, і зчаста саме ці роботи є найбільш «кольоровими» у мистецькому доробку...

Та є й зворотна сторона медалі популярності художника-ілюстратора: інші грани його творчості натомість перебувають ніби в тіні: роботи, виконані в іншій творчій манері, іншими технічними засобами, набувають тоді ознак камерності, оскільки про них знає значно вужче коло поціновувачів.

Здається, саме так сталося й у Миколи Стратилата, якого знають в Україні та за її межами передусім як талановитого графіка. Хоча живопис його -- це не менш яскрава сторінка творчої біографії. Перегорнемо їй ми.

11 лютого у виставковій залі централі «Просвіти» художник представив на суд глядачів свої акварелі. Хоча, вірніше, слід сказати, подарував усім неповторну мить

в житті своїм споживацьким ставленням до природи; вони воляють до нас свою знищуваною краси: ми -- ваш прихисток останній у миттєвостях смутку і зневіри. Неперспективне село -- скільки перспектив у ньому для втечі від гомону лихварського світу, туди, де нам сама природа наслівала першу колискову...

«Сьогодні я уперше показую тут оте, що зраджував понад 25 років. Я повертаюся до кольорів, з яких починав, -- зазначив на відкритті своєї виставки Микола Стратилат. -- Я повертаюся до своєї першої любові. Ці картини малюються легко, співаючи, на відміну від графіки, яка дается потом і кров'ю...

Що ж залишається нам? -- лише мильватися, бо описувати зроджене в любові -- картини художника -- річ велими невдачно. Іх треба бачити духовним зором, дихати ними, аби злагути доконечно от світлу ауру єднання генія художника із білим полотном -- за посередництвом любові. Любов, що не гасне в душі художника, який не перше десятиліття верстає свою творчу путь, -- ось та продуктивна сила, що не даст йому заспокоєння й у подальшому пошуку гармонії, зродить у душі нові полотна; під рукою любові поєднаються нові неповторні барви на білому полотні, а чи попере. І оживуть у відповідь під поглядом любові паростки краси у наших

МИКОЛА СТРАТИЛАТ: «ЖИВОПИС -- МОЯ ПЕРША ЛЮБОВЬ»

Із ілюстрацій до поезії М. Рильського

сплікування із прекрасним; картини, що зафіксували -- через гармонію барв і відтінків -- земне, живе у своїй суті, минуше, випромінюють якусь особливо святкову, небесно-вічну ауру.

Це передусім -- квіти, квіти його душі. Вони кличуть нас у якусь іншу -- вищу від нашої буденної -- реальність; за розмітість контурів -- недомовленість, недоказаність, щось магічне, таємниче; хочеться розчинитись у ньому, втекти із цього -- земного-таки -- ярмарку сути у світі високі, піднебесні... Картини художника дозволяють домислити, домалювати в уяві те, що лиши засвідчене штрихом, -- на них навіть відсутні віхи-прив'язки до традиційно-зайвих назв: кожний побачить тут те, на що відгукується його душа. А можливо, і не квіти то, а фантоми нашої божественної сути, незаплямованої на шаруваннями цього грішного світу, яким править, на жаль, не гармонія, а диявол чистогану.

Самотній Ангел у безмежжі Всесвіту, скільки сповідальності на цьому полотні! -- перед власним сумлінням; тут -- і покара за миттєвості зради самого себе, і вічно спокута чужих і власних гріхів. І важко вирішити, спозираючи цей апофеоз самотності-карання, а чи це Ангел Перший, а чи Останній наш Ангел, який важить наші вчинки на терезах Добра і Зла...

Є на картинах і краєвиди, які губимо

душах. Й повернеться сторицею вона до того, хто світ цей зрити очима, повними краси.

Володимир ГЕРМАН

НОВІ ВИДАННЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА»

Підручник. Київ: Либідь, 1997. -- 400 с.

Українське слово звучить у всіх куточках земної кулі, де живуть наші співвітчизники...

Історію виникнення, формування та функціонування нашої мови, як і багато іншої цікавої інформації, відображені у «Вступі до нового підручника для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти «Сучасна українська мова». Його підготував колектив викладачів кафедри мови та стилістики інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка під керівництвом доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри О. Пономарєва. Принагідно нагадаємо, що Олександр Данилович є активним просвітнянином, заступником голови Товариства і членом Центрального правління «Просвіти». І ця його робота є ще однією вагомою і ваговитою цеглиною в будові надійного фундаменту Української держави.

Ми самі повинні зайнятися активні позиції і діяти, не бути поза політикою, ми повинні позитивно впливати на ситуацію в державі на різних рівнях. За нас, і краще нас, що не зробить нічого! Врешті з нас спітчує наші діти!

Побільше бу нашу політику прийшло також професіоналів, як Сергій Головатий, Михайло Павловський, Володимир Черняк та ін. Даї, Боже, таким людям важелі для добрих зрушень, щоби коєнний профіл реалізував свій потенціал для руху України в стан силної, розвиненої, цивілізованої держави, де заможно і щасливо живітися б усім громадянам, незалежно від національності, віросповідання і т. д.

Подаються відомості з діалектології та загального мовознавства. Міститься опис синтаксичних особливостей побудови словосполучень і речень. Окремі розділи присвячені проблемам формування одиниць зв'язаного мовлення та основам пунктуації.

Державність української мови, як відомо, підтверджена 10-ю статтею Конституції України. Не володіти державною мовою в країні, в якій живеш, щонайменш непристойно, а то й ганебно. Тож не лише студентам стане у пригоді підручник «Сучасна українська мова» -- усім, хто ще не вістіз із різних причин долучитися до цього живлющого джерела.

А для тих, хто вважає нашу мову «неперспективною», наводимо переконливий аргумент із нової книжки: «За лексичним розмаїттям, виразовими і словотворчими можливостями вона є однією з найбагатших, а за звуко-вимовними властивостями -- однією з найбагатших (наймилозвучніших). -- Ред.) мов світу».

Отож, долучайтесь, панове, вивчайте її удосяконалуйте свою мову. Для бажаючих придбати підручник нагадуємо адресу: 252001, Київ-1, вул. Хрещатик, 10, видавництво «Либідь», 3-й поверх.

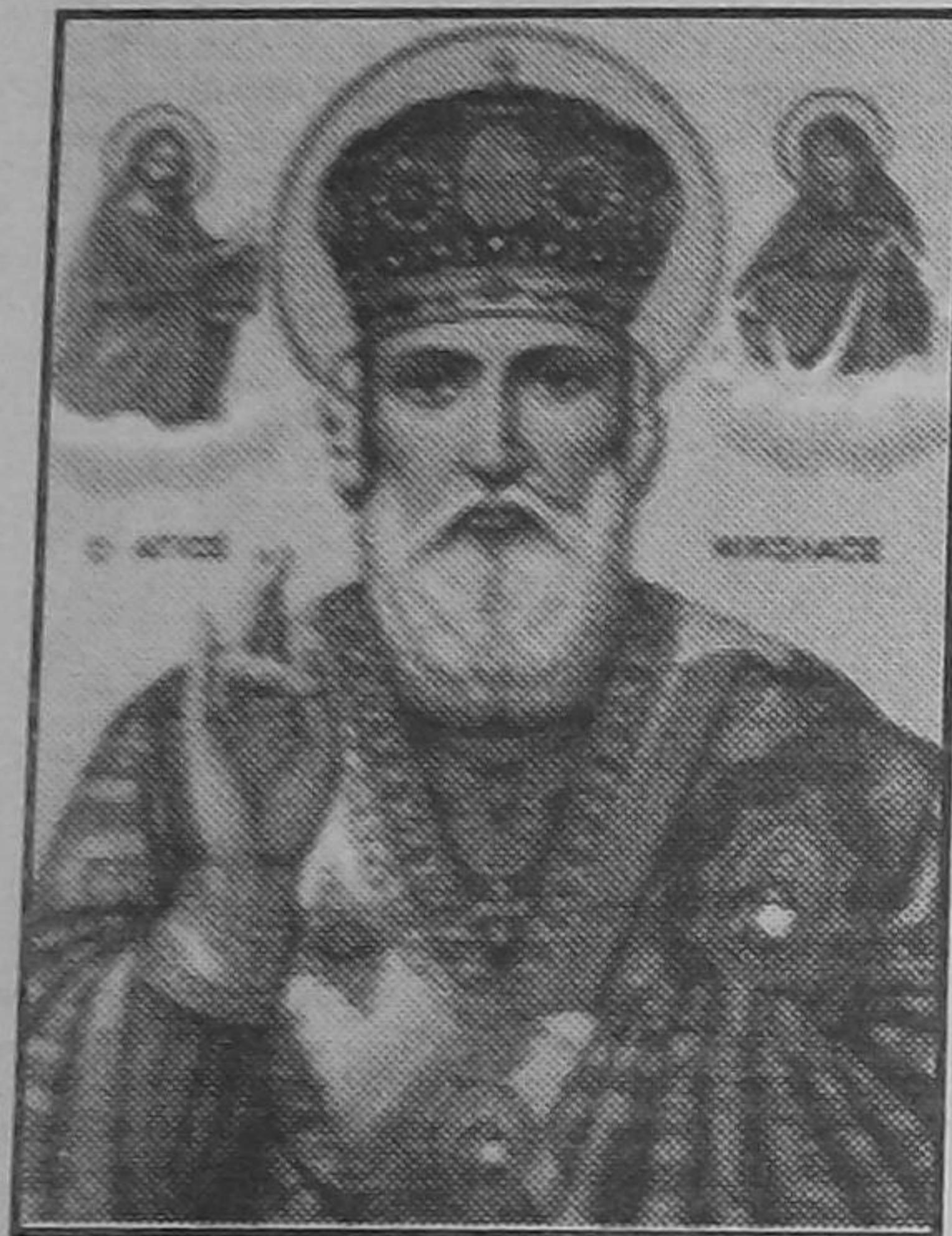
В. Г.

Катерина МОТРИЧ

Месіанство чи «терня ү боки»?

(або проблема Української церкви в історичному контексті)

Продовження. Початок див. число 2.

Падіння народу, держави, цивілізації починається, напевно, так само, як і падіння окремої особистості: не без допомоги пукавого. Він вводить людей у різні спокуси. Однак спокуса багатством, владою та славою в арсеналі бісівських розваг з людиною найрезультативніша, перевірена тисячоліттями. Ворог Бога та людини (пригадаймо, як він спокушав Ісуса Христа, обіцяючи Йому за «слухняність» кинути до ніг Спасителя усе багатство земне та славу) створює видимість великої слави там, де вона й не почувала, бо там немає для неї об'єктивних підстав. А потім, погравшись досхочу, руйнує все, оголюючи справжню суть того «величання». Такі в нього бісівські розваги.

Подібні ігрища він проводить і з народами, державами, вводячи їх у спокусу псевдомесіанства, псевдовеличі. Відбувається у всенародній свідомості підміна понять, цінностей, як-от, наприклад, велика територія іменується «великою» в розумінні - величною, придушення, поневолення народів - місією визволення, навіть братерством, мілітаризм, могутня армія, завойовниця набуває значущості цінностей духовно-культурних. Це стає своєрідним психологічним кліше, яке закладається у свідомість мільйонів ідеологами імперської ідеології. В Російській імперії ними були і є сатрапи, була шовіністично мисляча аристократія, інтелігенція, було священство імперської церкви, а потім ці функції взяли на себе комуністична держава, дослігнувши в цьому величезних успіхів. Зомбування велося найрізноманітнішими способами: лжехрестиянство одних та прихильників інших народів, придушення, залякування, переслідування з тюрами та психічними для них, хто заважав «великому процесу».

Про породжене зло, кров, смерть, вигибання духу, антибоже переродження людини, її душі «совестливо» мовиться: «Такий був час».

У будь-якого безумця завжди знайдуться слухняні виконавці. Народ же дуже легко перетворити у слухняне стадо батогом та пряніком. Не цар Ірод знищив 14 тисяч іудейських немовлят, а з його наказу солдат. Не сам імператор Нерон, а його вірнопіддані чинили зло, якого й досі сажається світ. Чи ж підозрювали орди Чингісхана та його онуків Батія, Тамерлана, що вони - прокляття людства, творіння пекла? Ні ж бо! Вони «давали лад на землі» та воювали з «невірними». Чи ж бачив себе цар Петро I кривавим? Ні! Він просто безмежно любив Росію і хотів її зробити могутньою й сильною. І та велич зійшла в основному замішана на українській величі й крові. Чи ж вірив Гітлер і його армія, що вони - коричнева чума народів? Звісно ж,

що ні! Просто «голуба» арійська кров прагнула облагородити червону банальну планетарну. Чи ж ми всі з вами, ну, майже всі, не вірили, що живемо у «найщастливішій процвітаючій країні на планеті», а ті, що «заплісняві» і остаточно «загнилися», заражають нам ідалі процвітати та щастливіти, тому ми всі змушені були працювати на воєнний комплекс, одержимі, може, навіть менше, ніж раби імперії інків. Чи ж не вірили, що «наша армія червона» зовсім не «суне носа до чужого проса», а «виконує інтернаціональний обов'язок», розстрілюючи афганських селян прямо на полях? Ми навіть встигли повірити, що Бог - «вигадка», що його немає лише тому, що маємо живих власних богів, які міняються, сходять в безоднію, але «дело іхнє живеть вечно».

Виправдання і пояснення будь-якого всенародного божевіля можна знайти. Небезпечний вірус зароджується у психічнохворій голові якогось диктатора чи демонічного, одержимого бісами правителя, а потім той вірус заражає весь народ чи й народи. Вражає їх сліпотою і туподумством, найбільшою з покар - покарою відбранним розумом.

«Все ідуть против России, то есть против Церкви Христовой», - скаже розпачливо понад сто років тому схіархимандрит Варсофоній, - ібо русский народ - Богоносець, в нем хранится истинная вера Христова». Оптинський старець вірить, що саме за «християнську богообязливу» душу світ так зненавидів його рідну вітчизну і через те точить на неї зуби. І розглядає це її «мучеництво» як муки й страждання перших християн, яких катували і знищували люти з язичники.

Чи ж така безмірна любов до батьківщини у російських патріотів, чи ж така непроглядна сліпота, що вони так і не розгледіли того вселенського вавилонсько-садомо-гоморського зла «святої Русі» у всьому її просторово-історичному вимірі? Чи ж нічого не відали про вирізання та спаливання Твері, Пскова, Новгорода, що виступали проти нехристиянських тенденцій Москви? Чи не відали про знищення Казанського, Архангельського царств, поневолення земель і народів? Чи ж не чули про те, що в Україні відразу ж після підписання 1654-го року договору солдати-москали робили те ж у наших містах та селах, що й усі нападники, - грабували, катували і гвалтували беззахисних. Що виродження нашого народу відбулося при активній допомозі імперської РПЦ, синод якого забороняв видавать букварі, підручники, художню літературу українською мовою, а з українських храмів виучувалися і знищувалися богослужбові книги, написані українською мовою. Не «тайна беззаконня» рухала ними?

Чий такий факт, яким може «пишатися» «народ-богоносець». Коли Петро I прислав до Києво-Печерської лаври своїх агентів, переодягнених у ченців, їх гостинно прийняли в монастирі циросердині українські монахи. А «ченці» з півночі вночі, коли всі спали, підпалили лавру, святиню планети, залишивши із книзами княжої доби купу попелу.

Отож священство імперської церкви поклало на оптар «отечества» велику частку «християнського подвигу». Вже в кінці 70-х років ХХ століття єпископ Нафана заявляв, що «утверждение, что при наличии Православного царства - имперской России - не могло бы совершиться того страшного всемирного разлива зла, которое мы наблюдаем в настоящее время, это не наша своевольная претензия». А архімандрит Костянтин називає злою мрійливістю розчленування Росії на окремі самостійні держави, бо цим була заснована «возможность восстановления удерживавшего, который не может быть ни белорусским, ни украинским». Тобто - цар.

«Ітак, Государь - Помазанник Божий. Священною Лицо, носитель особої сили Благодаті Святого Духа. Эта божествен-

ная сила, действующая через помазанника Божия, удерживала распространение эла «тайны беззакония», - зустрічаємо у вже цитованій книзі в епископа Нектарія, мовлені 1981-го року.

Отож протягом століть і сьогодні теж деякі священики РПЦ знову порушують тему: царі - «божественная сила», невіддільна від церкви. Чи ж може це принаймені українська земля, що нікчем не очиститься від діянь цих «помазанників» і від іхніх «тайни беззакония». Чи не становить загрози ось така філософія самому буття нашої держави? Адже уявімо, що сусідня держава знову відновила царський режим із його незаперечним верховенством над церквою. У яку б пастку (ще більше ніж нині) потрапила б Україна із її мирянами і понад шістъма тисячами приходів, що належать РПЦ Московського Патріархату!

І чи маємо ми підстави говорити про чистоту віри цих царських ідолопоклонників, які століттями хочуть переконати світ, що царський режим - це майже вцілій острівець раю, а весь дім Романових - не що інше, як оматеріалізований (Господи, прости!) Божий Зух. Що ж тоді праведність взагалі? Чи для царів вона одна, а для простих смертних інша? Чи ж можна їх віднести таки до праведників, які хочуть діякі імперські священики? Чи хоча б одну із Десяти Заповідей Божих вони сповідували?

Дві найосновніші, найперші, що вчать понад все любити Бога та свого ближнього. Але владу свою підняли понад Божою. Той же єдинокровний та єдиновірний брат-крілан став такою ж власністю, як і гінчі пси. Він продавався, дарувався, програвався у карти «носителями особої благодаті». А як втиснути цих «помазанників» у Заповідь «Не вбий». З волі царів-завойовників, навіть з примхи іхній, задовгі століття вбито цілісну цивілізацію. «Не чини перелюбю!» Ні для кого не секрет, що царський двір кишив аморальністю та розпустою. Чи це не було «тайною беззаконня»? Чи, може, Заповідь «не вкради» була витримана благочестивими царями? Усі ті ідоли із золота, золоті тельці, золоті ліжка і вся розкіш Ермітажу та пільгової резиденції - Петроворця, уся та фантастична розкіш царських палат дорівнювала голодному існуванню поневолених народів, у тому числі російського, сатанінському їх обкраданню. Можна поневолювача, який пограбував і поневолив народи, етноси, землі, назвати «носителем особої сили Благодаті Святого Духа», коли, знову ж таки, порушено Заповідь «Не пожадай!»

А чи не є «тайною беззаконня» і те, що при царському дворі тирпувалися усіякі упірі, відьми, пророчиці, віщуни, усіякі грішки распутні та віорвались та мерзота, за яку найбільше карав людство Творець. Саме за зло «тайни беззаконня».

Отож мовби й немає де поставити печаті праведників на царських чолах. Щоправда, сама постать останнього царя, якщо відкинути усю гріховну й аморальну у своїй суті, деспотичну самодержавну систему, по-людську симпатичну і викликав співчуття. Відомо, що він не розвів до престолу і хотів віддати його братові. И справді, останній із царів став мучеником і, може, тим і очистився від «благочестя» всього родоводу Романових, імперії, яка під прикриттям православ'я чинила вселенське зло. Саме вона поставила себе віце Ісуса Христа. Це вже було в Божому світі. Пригадуєте: «Вище зір поставлю престол свій!»

Однак пройдеся ще рядками уже згадуваної книги («Русь перед Вторым Пришествием»). Всім, хто не читав її, гадаю, буде цікаво ознайомитися з такими «одкровеннями» великороджавників, що в одній руці тримали хрест, а в другій двоголового орла, до того ж піднімали її значно вище. «Москва, - сказав о. Лев Лебедев, - як столиця единого Русского государства уже давно осознається і как

Третій Рим. Обично эту ідею связывают с іменем старца Филофея, но сей монах лише один из авторов, записавших это выражение.

Подобно тому, как многовековой путь паломников к Вифлиему, Голгофе и Горе Елеонской непременно пролегает через Константинополь, есть мистическая взаимозависимость Святой Земли и Царыграда, существующих как бы во образ Богомудрой Благочестивой Двоицы: Царя-Помазанника Божия и Патриарха (первого по диптиху). Прибавьте к этому вполне соизначальное устроение русской земли царями; первоиерархами Церкви, святыми подвижниками благочестия во образ Святой Земли и Царыграда. Все это, разумеется, вовсе не случайно находит свое богословское обоснование в концепциях «Руси - Нового Израиля» и «Москвы - Третьего Рима» (приемники Нового, Второго Рима - Константинополя), составляющих такое понятие, как Святая Русь» (с. 267).

Упорядник цитованої книги заперечує всім можливим опонентам: «Многими (особенно в последнее время) эта теория интерпретируется извращенно. Из нее выводится и «великородственный шовинизм», и «имперское сознание», и «православный мессианизм» русского народа, но ведь это абсурд: «Третий Рим» - это не привилегия, но бремя, послушание, крест, наконец» (с. 233).

Цікаво - хто ж вручив російському народові подібний хрест і ось таке «брехня»! І яку таку особливу місію він може виконати, наприклад, перед давнім християнським грузинським народом, культурою й історія якого сягає в сиву давнину? Чому повинен навчити і до чого кликати «народ-мессією» український народ, який став християнським майже на 160 років раніше, ніж започаткувала «приемница Нового, Второго Рима»? Чому він може навчити - як любити Бога? свій край? як працювати? творити культуру? співати пісні? Тож усі ми гуртом вигукнемо: позбавте нас цієї науки і, ради Бога, тільки не заважайте, бо це все ми вміємо! Тоді що? Хіба-що любити «отечество» і «помазанників Божих»? Чи ж не насміши це над замордованим народом, з якого так само дерли по три шкіри усі «благочестіві»? Виходить, що ця «місія» - племісія. І її вручив «приемниці Третього Рима» не хто інший, як той, хто спокушав і самого Ісуса Христа й кидав йому до ніг усю славу світу і все багатство його. Як тут не процитувати рядки Святого Письма: «Горе тем, що зло називають добром, а добро - злом, що ставлять темряву за світло, а світло - за темряву, що ставлять гаркі за солодке, а солодке - за гаркі! Горе мудрим у власних очах та розумним перед самим собою!».

Отож великороджавного ідола, який придавав усі народи, в тому числі російський, ліпila усі шовіністична еліта - інтелігенція та проімперське духовенство. В цьому багато чого є містичного. Бачити світ як свою власність - тяжка хвороба душі. Як не прикро, ale так бачив його і великий письменник Достоєвський: «Да, Золотий Рог і Константинополь - все це наше, но не для захвата и не для насилия, отвечу я... Во имя чего же, во имя какого нравственного права могла бы искать Россия Константинополя? Опираясь на какие высшие цели, могла бы требовать его от Европы? А вот именно - как предводительница Православия, как покровительница и охранительница его, роль предназначаемая ей еще с Ивана III, поставившего в знак ее царыградского двуглавого орла выше древнего герба России, но обозначившаяся уже несомненно лишь после Петра Великого, когда Россия сознала в себе силу исполнить свое назначение, а фактически уже стала действительной и единственной покровительницей и Православия, и народов, его исповедующих» (Повне зібрання творів. Т. 23, с. 48).

Той, вище цитований К. Леонтьєв, що прийняв постриг під ім'ям Климента, у 1889 році писав: «Заметьте, что даже уже и теперь (в 88 г.) я замечал в русском обществе некоторую уверенность, что мы готовы к войне даже с лигой... Моглось бы я о том, чтобы Господь позволил мне дожить до присоединения Царыграда. А все остальное приложится само собою!».

Ось він, нетлінний ген завойовника! Про що молилися Христові Апостоли та всі щирі християнські усіх часів? Про мир та спокій на землі, про любов братерську поміж людьми та народами. «Коли можливо, якщо це залежить від вас, - учив святий Апостол Павло, - живіть у мірі з всіма людьми!» Те, що зринало з вуст імперських проповідників на голови простого люду, не має нічого дотичного до християнства, а є його антиподом, тенетами диявола, що є руйнамем і батьком хаосу, зла та всяких боснів.

</div

«Я уверен, что и в самых высших сферах так думают. Если же нет, то отчаиваться не надо. ... Будут вынуждены обстоятельствами так думать. Пусть только Германия втянет Турцию в союз против нас, и я воскликну: «Ныне отпускает раба твоего!» ... Относительно военных трудностей скажу вот что: насчет созидания, насчет творчества, самобытного устроения, прочности и т. п. Россия останется еще сфинксом, но что касается до способности все-разрушения - в этом никто ее не превзошел. С 15-16 столетия, со временем Иоанов - одно за другим рушится и гибнет: Казань, Астрахань, Сибирь, Малороссия, Швеция, Польша, Турция, Кавказ, Азиатские ханства... Смешно даже видеть и читать, когда наши обижаются или притворяются обиженными тем, что Запад нас так боится! Как же не бояться! Это что-то роковое и почти поневоле. Не то страшно, чего хочет великий народ, а то страшно, что он нечаянно, быть может, иногда делает. Самые большие неудачи наши (Тильзит, Парижск. и берлинск. трактаты) - пустяки сравнительно с нашими приобретениями и торжеством медленным, но Верным, фатально верным.

Что мы такое: действительно ли мы новый культурный мир, как думал Данилевский, орудие ли примирения Церкви без всякой особой гражданской оригинальности, наконец, мы тайны в загадочных недрах нашей великой отчизны зародыши самого ужасного отрицания и нигилизма (иногда увы!) - думается, признаюсь, и так, задатки самого гнусного и кровожадного хамства (равенство есть), во всяком случае, наше призвание - огромное и грозное еще далеко не исполнено и потому - «горе тому, кто станет на дороге этому - не нами, а Свыше предначертанному, стремлению» (с. 278).

Ось тут важно не погодиться. Адже усі демонічні режими, усі варварські утворення - не що інше, як проникнення в архітектуру суспільства темного небаченого світу, який повністю поневолює всю ієрархічну систему, особливо інститути експлуатації та влади над народами. У Святому Письмі це зветься «блуддянням», тобто контактами з демонічним світом. На цьому блуддянні трималися усі імперії, і саме тому вони вражают світ жорстокістю й злом. Людина без допомоги темних не здатна породити усі ті жахи, людоморні, якими були означені всі тоталітарні режими. Людина - раб, який продавався, купувався, мордувався до смерті, розпоста й вседозволеність «вищих ешелонів» та жорстокі караючі методи управління, зведення ролі народу до ролі безлікого, мовчазного з паралізованою волею натовпу, було типовим для всіх імперій - від тих, що відійшли в небуття, - до останньої, що бореться за своє існування усілякими методами силкується втриматися у в'їждженому сідлі.

У численних клинописах Вавилонського царства, які стали надбанням світу, є дані, що перші десять халдейських царів приходили з неба. Жерці Вавилону володіли знаннями, особливо про будову світу, які принесли тим гіантські люди, що врятувалися від катастрофи.

І у всіх царств (імперій) однакова долга - Вавилонського, Ассирійського, Персидського, - сягнувши апогею злочинів, вони зазнали катастрофи, що змітала їх з лиця землі. Те сталося з усіма: варварське утворення зникало. Але духів темряви знищить не можна. Вони обов'язково відшукують новий благодатний ґрунт, якими неодмінно будуть: варварські апетити як прояв національної риси, жорстокий властюльний правитель та його оточення, що повністю підпадають під опіку духів зла, стають слухняними знаряддям іхньої волі. А воля там завжди одна: хаос, кров, зло, війни в планетарному масштабі. Твориться енергія гріходіянь, якою живиться демонічний світ. От вам і вся суть «свіže предначертаного стремління».

Темні духи обирають саме ті голови, які можна гідно використати, і творять містерію зла: жорстокі становуть караючою агресивною силою, багаті - ще багатими, (хоча можуть кинути до ніг те багатство й бідному), властімущі здобувають велику славу та віху від того, що несуть світові «гнусное и кровожадное хамство». Упосліджені становуть ще більш упослідженими і покірними, розчавленими «обставинами долі».

Але є категорія людей, яка становить для темного світу найбільший інтерес. Це - люди духовні, мислячі, талановиті, ті, що є поводірями народу, що мають вплив на маси. Іх особливо цінно запрягти в демонічний тоталітарний устрій. Вони найбільш підно можуть попрацювати на

імперію, бо вони - володарі народних дум і душ. Через свій талант, слово, проповідь, певну ідеологію вони можуть впливати на народ, формувати його переконання, світорозуміння та життєвську філософію, закладаючи в неї порочний код. Ці поневолені самі поневолять інших.

У давніх імперіях такою унікальною кастою були жерці, волхи, були язичницькі філософи, оратори, пророки. З християнськими душпастирями, що вступили у свою душу Духа Святого та віру Христову, зробити це неможливо, майже неможливо... Якщо віра глибока, а душа чиста, незаземлена нічим - ні особистим, ні державним. Однак є таки шпарина, через яку можна пролісти: переважання матеріального над духовним, блуд великороджавності, що здається святым почуттям любові до батьківщини. Цей гріх набув особливої сили, коли церква зрослася з державою, коли інтелігенцію та аристократію заволоділи богооборські настрої. Патріарх Никон означив усю наступну російську історію пророчою фразою: «Разметёт вас сия метла: явившаяся на небеси, хвостатая звезда».

Духи хаосу, вміючи нав'язувати людині думки, позбувкалися над тими, хто мав би служити лише Богові Триєдному, визнавати над собою лише Його верховенство, а перейшов під крило двоголового орла. Про імперські настрої тут закладалися з «клубничкою»: немає поневолення народів, а є утвердження «святої Русі», немає варварських апетитів, а є лише поширення православної віри, утвердження християнства на планеті, особливо серед слов'янських народів. І настільки нездолані і «святе», що з цих обіймів вириється й ніяк не вирвється на наших очах «слов'янський» «православний» чеченський народ!..

Вслухаючись у ширість висловлювань, зафікованих у джерелах, робиш висновок, що та частина духовенства, що перейшла на бік імперської (державної) церкви, що вірно служила та й служить імперській Росії, ніколи не дивилася на свою батьківщину як на завойовницю народів, а отже - людини, її душі, духу і впадала у тяжкий гріх проти її Творца, а лише як на «святу Русл», наділену «боговідданістю» і «православною місією». І ця хвороба, як бачимо по інших «обустроювачах Росії», сягає апогею в XIX-XX ст. Й немає цілителя, котрій би якщо вже не вилікував, то хоча б поставив діагноз і переконав, що коли хвороба не буде ліквідована, то у «спадкоємці Третього Риму» буде доля другого.

Не якийсь там солдат імперської армії чи ба бойовий командир, а сам Блаженніший митрополит Антоній під час Першої світової війни залишається такі рядки («Русь перед Вторим Пришествієм»), які нічим не нагадують дух апостольських одкровень та того, що залишили по собі духовні отці православної віри. «Для нас же, русских, напротив, только тогда получится нравственное удовлетворение в случае победоносного исхода войны, если священный град Равноапостольного Константина и кафедра Первенствующего иерарха всего мира опять восстановит свое значение, как светильника православной веры, благочестия ичености, и будет собою объединять славянский север, эллинский юг, и сиро-арамбский и грузинский восток, а также привлекать к возвращению в церковь русских раскольников, болгарских отщепенцев, австрійских униатов и восточных еретиков-монофизитов разных наименований.

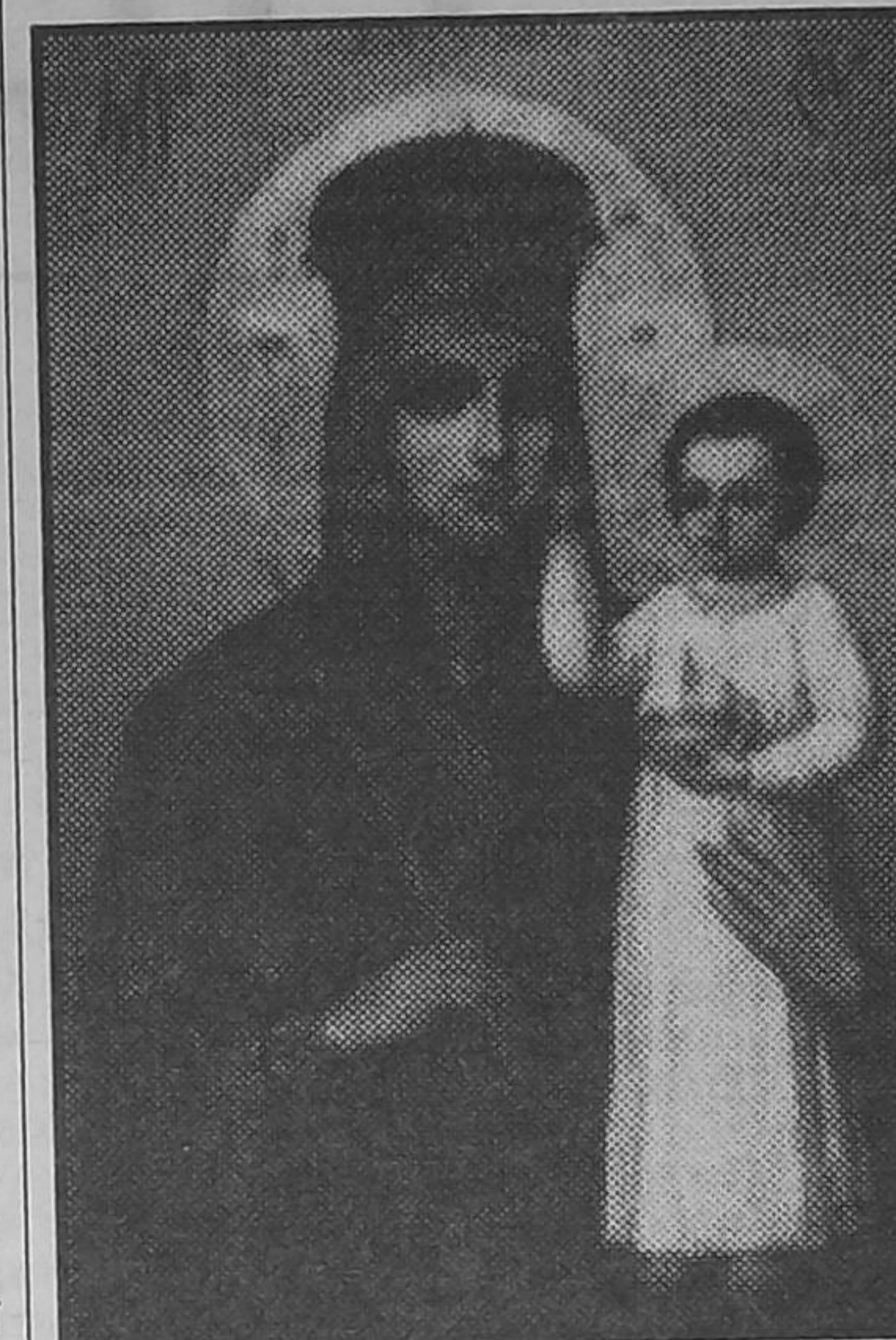
...Не Європу только надо очистить от турок, а весь Православный Восток: Господен Гроб, Голгофа, Вифлем, Дамаск, Бенірут и вообще все православные епархии. Если на настоящую войну удалось бы взирать лишь как на первый этап освобождения христианства и непременно обеспечить за собой сильный и постоянный натиск на дальнейшие пределы турок, населенные православными греками и православными арабами».

З розмаху митрополита видно, що він готовий «очистити» не лише «иконно-русскую планету», а й інші галактики, де настрої «месіані», а особливо апетити не прижилися б. Чи ж ніколи його не обікли рядки Першого Псалму царя й пророка Давида: «Блаженний муж, що не ходить на раду безбожників і на путь грішників не стає, і на збориці душогубів не сидить».

Коли убогий розумом і недосконалій серцем дивиться на світ очима завоювника-душогуба, - біда. Коли таких душогубів багато в одного народу, народ стає проглядом планети. Коли ж завоювництво душогубство схвалюють мужі духовного сану, до народу і до краю приходить

катастрофа. Бо ж нікому тримати небо понад краєм і очищати його молитвою. Вони хоча й звучать, але їх не чує Господь. Розмах митрополита Антонія і справді плачтарний. Він би волів віддати данину відчюності еллінському народові за те, що некогда освободил нас от рабства диявола і ввел в свободу чад Божих, соделав нас християнами і щоб Росія відновила Візантійську імперію, об'єднавши вільну Грецію з Царградом. «Тогда Россия получит себе надежного и преданного союзника в исполнении другой своей задачи на Ближнем Востоке. Она должна овладеть широкой лентой земли от южного Кавказа до Дамаска и овладеть Сирією и Палестиной, открыв для себя берег Средиземного моря и соединив его с Кавказом железными дорогами. Без преданного и сильного своей энергией союзника этого сделать, а тем более сохранить, невозможно, ибо при иных условиях греки будут самыми неукротимыми противниками такого движения России на восток, да оно просто сделается физически невозможным».

Ось яка вона, трутинза імперського поділу світу. Ось вона, нев'ячуща ідея «как нам обустроить Росію». Не закачавши рукави, не мобілізувавши власні сили, народний гений, талант, а неодмінно шляхом історичного варварського рекету. Для

Цього всі методи підходять, можна дечому навчитися і в поганстві.

«От языческого Рима нам вот чему надо научиться. Это железное государство, распространяясь все шире и шире по известному тогда миру или вселенной, не спешило поглощать и уничтожать культуры и государства, а напротив, где встречало здоровую и убежденную религию и культуру, там даже усилия прилагало к тому, чтобы даже пересадить к себе те идеи, обычай, наконец, тех людей, которые могли бы быть полезны всемирному городу и вселенной.

...Інє дело Сирія и Палестина. Здесь православных христиан в двух патриархатах всего только 500 тысяч и почти все они арабы. Конечно, должно тоже оберегать и их язык, и их приходские общины, но не должно препятствовать поселению там русских землевладельцев и ремесленников, очищая для них пустыни и магометанські поселення, которые, впрочем, и сами начнут быстро пустеть под русским владением. Если это будет сделано, то не пройдет и десяти лет, как вся Палестина и Сирія обратятся во Владимирускую или Харківську губернію. Народ наш тає и ринеться поселяться в страну, где жив наш Спаситель, Его Пречистая Матерь, Апостолы, пророки и мученики. Там буде уже место для чисто русской культуры, для русской речи, для русской торговли и промышленности, в частности, две последние отрасли обильной лавою пополься по Волге и Каспию через Кавказ к Средиземному морю и обратно. Пустынная местность вновь процветет, как «земля, текущая медом и молоком», а всякий русский християнин сочтет раз в своей жизни отправится на поклонение Животворному Гробу; даже наши баре и барыни забудут о Карлебадах и Парижах и будут знать Іерусалим, Вифлем, Назарет.

Вот тогда со всею силою проснется русское самосознание; наука и поэзия возвестят миру о чувствах русской души, и исполнятся чаяния последних Рюриковичів

чай и первих Романовых о том, что Московському царству суждено быть Третьим Римом, а четвертому Риму не бывать».

Господь не дозволив «все шире и шире» розростися тій раковій пухлині планетарної руйнації, щоб спустіли магометанські поселення «под русским владением», не дозволив «ринуться» в «страну, где жив наш Спаситель». Затяжний недуг монстра обернувся не одужанням, а раптовою смертю. Сталося це Божого року 1991-го.

І є серед нас, землян, ще одна, на превеликий жаль, рідкісна та нечисленна категорія людей, яку не може спокусити, завоювати і використати світ ворожий - діти Христові. Словні сили Духа Святого - Царя Небесного. Їх завжди мала і має Росія. Вони зреялися більшовицькою церквою і відійшли до Російської Православної Церкви Закордоном (така її офіційна назва) та до Ката콤бі. Але голосу цих чистих християн не почута Росія ні та, що «вгорі», ні та, що «внизу». Така людська природа. Навіть у раю було почуто спокусника, батька погиблі, а не Творця, і обрано шлях лжечевення («будете як боги»), лжеславі, лжезнань, обрано шлях горя, погиблі, короткого мученицького існування, а не дорогу світла, правди, радості, довгожителівта вісліяного благоідея.

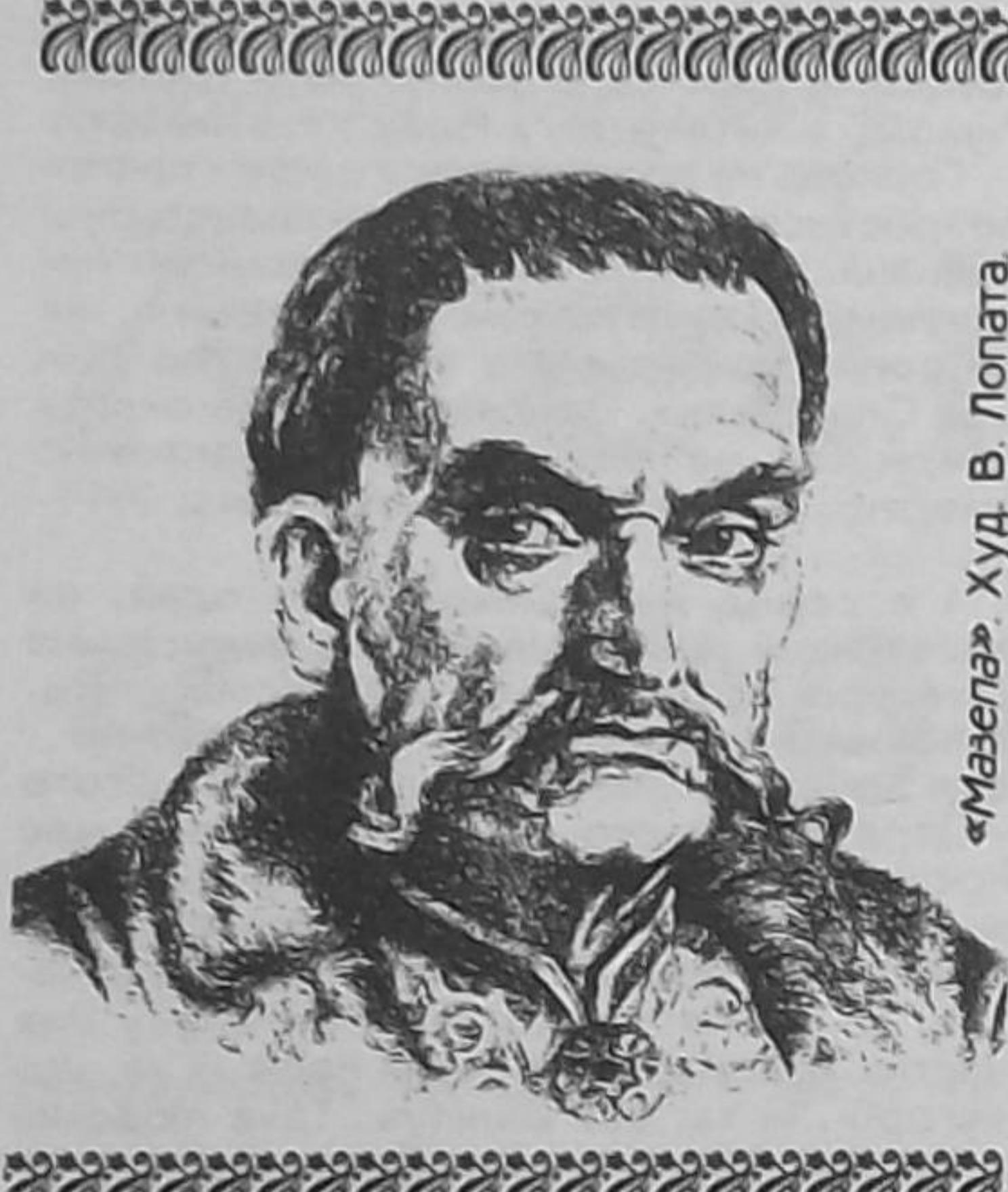
Мав цей народ, з якого прагнули зробити лжемесіо, знаних і незнаних великих праведників, що застерігали свій народ не рвати плоди із імперського дерева лжеславі. Мала Росія праведника Івана Кронштадтського, що бачив усюгріховну дорогу своєї батьківщини, бачив аморальність і безбожність її аристократії, інтелігенції, звірдіння і завойницьку суть самодержавства. Тому ще на початку нашого століття казав, що російське суспільство хитається і близьке до падіння, і не в більшовиках суть. Дерево впало не тому, що вітер подув, а тому, що воно зогнило. Це він попереджав «сливи обличтва», що вони «будуть стерти з лица землі правосудием Божим». «...руssкое царство есть не Господнее царство, а широкое и раздольное царство сатаны, глубоко проникшее в умы и сердца русских можно ученых и недоучек и всех широко живущих по влечению своих страстей».

Чому б не прислухатися і нині всім «месіанам» до слів великого праведника? «Если в России так пойдут дела и безбожники и анархисты-безумцы не будут подвергены праведной каре закона, и если Россия не очистится от множества плевел, то она опустеет, как древние царства и города, стерты правосудием Божим с лица земли за свое безбожие и за свои беззакония (Вавилонское, Ассирійське, Египетське, Греческо-Македонське)».

Те, що проривається з рядків багатьох духовних сподвижників, можна означити одним словом - розпач. Протоієрей Сергій Булгаков зізнається у своєму щоденнику, що він нічого не розуміє в тому, що відбувається з його батьківщиною, що вона «поражена смертельно», що можна обійтися і без родини, коли є Родина-Церква, но і з родини я не должен, не могу и не хочу никогда отказаться и, значит, умираю всю оставшуюся жизнь, пока Господь не исцелит бесноватую Россию».

Був ще один великий духовний сподвижник у Росії - Ігнатій Брянчанинов, який залишив багато праце, молитви якого триали народ, край, щиро вболівав за нього, але найбільше - за Святу Апостольську церкву, що перебуває у стані «быстро растущего падения, растления, омертвления. К ней применимо слово Господне, обращенное к ангелу Сардійской церкви: «Ты носишь имя, будто жив, но ты мертв». В происходящей разрухе церковной нечестию винить «внешних»: виноваты неверные чада Церкви, давно гнездившиеся, однако, внутри церковной ограды. Благодатной Десницей Промысла (а не сатанинської злоби большевиків) проповідь разрез злочестивного нарыва, давно созревшего на церковном теле: удивительно ли, что мы видим и обоняем зловонный гной, запивающий «святу Русл».

У свої

«Мазепа» Худ. В. Лопата

Прізвище М а з е п а , що його мав гетьман Іван Мазепа, видатна постать в історії України, давно привертає увагу своєю незвичністю і загадковістю. Пов'язування його з діалектним м а з е п а -- «грубувата й прости людина», «замазура» аж ніяк не може вважатися задовільним. І насамперед віз огляду на соціальний статус предків українського гетьмана, які походили з родовитої і старовинної української шляхти й професійним та спадкоємним заняттям яких була військова справа.

Сам Іван Мазепа володів польською, італійською, німецькою, французькою та «досить міцно», за Пилипом Орликом, татарською мовами. Затим же Орликом, Іван Мазепа, відідуючи київську Академію, любив промовляти «мовою Тита Лівія і Цицерона», себто латиною. Він чудово володів пером, мав неабиякий ораторський хист і був завзятим бібліофілом, зібрав рідкісну бібліотеку. Йому присвятили свої твори Байрон і Гюго, Словацький, Рілеев і Пушкін, Шевченко, Руданський, Лепкий і Сосюра, що засвідчує непересчінсьтв постаті Івана Мазепи як історичного діяча і українського гетьмана, единствого з усіх гетьманів після Богдана Хмельницького, котрий найдовше тримав гетьманську булаву (цілих 20 років!) і позбувся її сам, а не через старшинську змузову чи московську волю. Він був, як свідчать вітчизні й зарубіжні його сучасники, аристократом із голови до ніг. Тим важливіше дошукатися справжнього походження і значення прізвища М а з е п а .

Ось що пише про нього Осип Бодянський у передмові до свого «Реєстру війська запорозького», вперше виданого 1875 року:

«Що М а з е п а прізвище козацьке на правому Задніпров'ї, доказом тому, по-перше: декілька козаків М а з е п , внесених уже в «Реєстри» Хмельницького, як:

1). Черкаського полку сотні Лазара Петровича Васько М а з е п а , і тут же сотні Домонотовської Сергій М а з е п е н к о ;

2). Полку й сотні Білоцерківських Мирон М а з е п а ;

3). Уманського полку сотні Романівської Максим М а з е п а ;

4). Кальницького полку сотні Оментовської просто М а з е п а ; а за Дніпром у Полтавському полку і сотні Василь М а з е п а ; Миргородського полку сотні Краснопільської теж просто М а з е п а ; подруге, є село там же, М а з е п и н ц і , звичайно ж, по родоначальникові М а з е п і так назване... Село Мазепинці Київської губернії коло Білої Церкви. Один з українських літописів (Самовидця) прямо каже, що Мазепа родом з околиць Білоцерківських, де село Мазепинці і по «Реєстрах» козак Мирон Мазепа: «Того ж року (1687) в липні місяці військо постановило Гетьманом Осавула Військового Івана Мазепу, роду шляхетського, повіту Білоцерківського старожитньої шляхти Української і у війську значного».

Тож виходачи з усього цього, слід шукати нового тлумачення прізвища М а з е п а , яке, судачи з усього, наймовірніше мусить пов'язуватися з військовою справою чи з військовими реаліями. І погляд насамперед слід звернути на індійські факти, оскільки в індійській історії виняткову роль відігравали так звані кшатриї, воїни, які складали окремий стан давньоіндійського суспільства. І саме від слова кшатри (іран. xшатр) утворилося наше ц а р , а прізвищ на Ц а р -- маємо чимало серед запорозьких козаків та сучасних українців. Що має засвідчувати принадлежність цих осіб не до царського роду, а до воїнського стану. Бо цар, прави-

тель, за давньоіндійським уявленням, мав походити якраз із воїнського стану. І, досього, усі чотири стани давньоіндійського суспільства відображені в давніх і сучасних українських прізвищах.

І тут привертає увагу індійське ім'я М а х і п а , фонетично напрочуд схоже на прізвище М а з е п а . З українськими прізвищами індійським ім'ям зближуєте, що це суть кшатрийське, воїнське ім'я, воно додається тільки представникам воїнського стану, а брахманам, вайшам та шудрам не додається. Ім'я М а х і п а (форма мовою хінді -- М а х і п) і сьогодні поширене чоловіче ім'я, іого, наприклад, має відомий індійський прозаїк М а х і п Сінх, виходець, як про це свідчить прізвище С і н х -- «Лев», з війовничих пенджабців. Принагдано за-значимо, що в Пенджабі й досі є свої «запорожці», які знають лише воїнську справу й носять жовто-блакитне вбрання.

Ім'я М а х і п а складається з М а х і + п а , де М а х і -- «земля», «країна», а па

бог-руйнівник Шіва; він же іконографічно й зображається з тризубом. Поклоніння всім трьом божествам на різних рівнях простежується в Україні. Вишені і Кришень згадуються у «Велесовій книзі», писаний волхвами у IX ст., за понад сто років до прийняття Володимиrom християнства. Прізвища В и ш е н і й К р и ш е н є досі подобуточі серед українців, а на Черкащині навіть є місто Вишнопіль.

Тож Вішну має епітет М а х і д г а р а -- «Земледержець», який сходить до давньоіндійського міфу про третю аватару (втілення) Вішну. Коли під час потопу землю вкрила вода, Вішну прибрав подобу велетенського вепра, пірнув на дно океану, могутними іклами підйняв землю й укріпив її так, щоб вона ніколи більше не занурилася знову. За цей подвиг Вішну отримав епітет В а р а х а , тобто «Вепр». Що відбилося згодом у назвах (Варахамула, Варахакшетра), іменах (Варахаміхіра, Варахасвамін, Варахапрі), останнє ім'я, зок-

мають численні аналоги в українському фольклорі, звичаях, обрядах, уявленнях. Ці епітети Стий собі сходять іще до ведійських часів, коли вона шанувалася як богиня рілі і дружина Інди, що означається «господарем поля». Міф розповідає, що коли Джанака, цар держави Відеха в Північному Біхарі, провадив ритуальну оранку землі, то в борозні зненацька з'явилася немовля. Бездітний цар удоочерив дівчинку й назвав її Сти, тобто Борозна. А Сти в індійській міфології розглядається як утлення Лакшми, дружини Інди, яка уособлює щастя, багатство й сімейне благополуччя. На балтійському ґрунті індійський Лакшмі та жожна Лайме, так само як братові Рами -- Лакшману та Раму та Лайману.

Сюжет «Рамаяни» про битву царевича Рами зі злим демоном Раваном («Ревуном»), котрий викрав Сту й ув'язнів її на своєму острові-столиці Ланка, -- це своєрідний різновид міфу про битву Інди та Врпти, а ширше -- відбиття календар-

ПРО ВИТОКИ ПРІЗВИЩА

-- «захисник», «охоронець». Тобто м а - х і п а дослівно означає «захисник (охоронець землі) країни», іншими словами, «правитель», «володар», «князь», «цар», отже, й «гетьман». Що передає основну функцію воїнського стану -- захищати свою країну, народ, землю. Компонент - п а -- «охороняє», «захищає», «берегти», яке наявне в українських пан, пані, панна та інших словах. П а має синоніми - п а л а , - п а л а к , - п а т і , які зі словом м а х і творять важливі соціальні терміни й поширені імена. Ці синоніми мають паралії на українському ґрунті. Санскритське п а л а , що має і значення -- «войн», «цар» у формі - п о л к а бачимо в князівських іменах Святоя полк та ярополк; перше ім'я означає «Захисник світу», а друге -- «Бик-захисник», де Я р -- споріднене із санскритським в а р «муж», «самець», «бик». А бик -- суто воїнська категорія; боги, царі та могутні воїни найчастіше порівнюються саме з биком, як, скажімо, в «Слові о полку Ігоревім» князі означаються яр-туром чи буй-туром. Історія знає скіфського царя Палака і його столицею Палакій біля теперішнього Сімферополя на городищі Керменчик. Античністорики знають і скіфське плем'я п а л и , а на південному березі Чорного моря, навпроти Криму, давню державу Пал а . Ці факти спонукають уважніше придивитися до етнонімів п о л я н и й п о л я к и .

Індійська історія знає цілу царську династію -- Пала, яка у VIII -- XII ст. правила на сході Індії -- в Бенгалії та Біхарі. Кожен з її 18 царів мав у своєму імені компонент - п а л а , тодіжний - п а . Засновником династії був Г о п а л а , дослівно «Захисник землі». Найвидатнішим представником династії був Д г а р а м а п а л а -- «Захисник віри/дharma», що уславився заснуванням знаменитого буддійського монастиря й університету в Вікрамаші, сьогодні візничного наукового центру. Ще одним представником цеї царської династії був М а х і п а л а , ім'я якого тодіжне імені М а х і п а .

Компонент М а х і є в багатьох термінах на означення царя: м а х і ш а , м а х і ш а в а р а , м а х і н а т х а , м а х і б г у д ж а , м а х і к ш і т , м а х і б г р і т тощо; чимало з них сьогодні -- популярні чоловічі імена. Він входить також в імена їхніх божеств та міфологічних персонажів, які виявляють стосунок до України, найперше Вішну та його земних іпостасей -- Рами й Кришни. Вішну входить до трійці верховних індуїстських божеств -- тримутри, чим символом є тризуб. Вішну уособлює в ньому ліве вістря, бо ліве стосується саме землі та людей, а Вішну -- захисник, охоронець світу, Всешишні, він час від часу спускається на землю в подобі тварин чи людей, щоб очистити її від зла й відновити лад і справедливість. Праве вістря в тризубу уособлює бог-творець Брахма, а середнє --

рема, має президент Індії в 70-ті роки -- Варахапрі Венката Гірі; це ім'я дослівно означає «Вепр-гора» і сходить якраз до цього міфу про велетенського, як гора, Вішну-Вепра.

Доречно згадати, що вепр, поряд з биком, -- символ чоловічої снаги і бойової могутності та відваги. Вепра глибоко шанували давні кіняні, він був улюбленним об'єктом князівського полювання, веприну урочисто споживали на бучних князівських бенкетах. У похованнях Подніпров'я часті кабанячі ікла-амулети та щелепи з іклами. Поширені й зараз звичай колоти свиней на Різдво має цілком певне обрядове значення. Про поклоніння вепрові свідчить рясна «вепряча» гідронімія у водозборі Дніпра.

Вепр надзвичайно поширеній символ в іранців. У їхніх міфологіях бог перемоги Веретрагна постає в подобі вепра -- могутнього, гостроїлого і нестримного в бою. Іранське В е р е т р а г н а та індійське В р і т р а х а н (досл. «Убивця Врітри») означають спільнє іndo-іранське божество -- Інду, котрий на іранському терені зберіг лише його епітет В е р е т р а г н а ; цей епітет відбиває ще рігведійський міф про битву Інди зі злим демоном Врітром, збережений в українських веснянках, де Врітра виступає як злій цар Ворот чи Вортар. На це понад сто років тому звернув увагу ще Іван Нечуй-Левицький у своїй праці «Світогляд українського народу» (1876).

Індра в українському фольклорі виступає як Громовик-войн (Іван Княжевич, Іван Громовик), Громовик-пастух, а Врітра -- як злій цар Ворот чи Вортар. Матрію Врітри була водна богиня Дану, тодіжна українській Дані; імена обох дослівно зберігають тутешні річки -- Дон, Донець, Дунай, Дністер, Дніпро. Причому пінна «Рігведа» свідчить, що Інду в його перемозі над Врітром допомагав саме Вішну, а перемога Інди над Врітром символізує настання Нового року, перемогу добра над злом, світла над темрявою, пробудження природи до життя після зими.

Вепр, поряд із биком та жеребцем, -- символ родючості й снаги. У міфології балтійських слов'ян велетенський вепр із білим іклами з'являється з морських вод щоразу, коли іхньому священному місту Ретра загрожує якесь небезпека. Цілком можливо, що назва слов'янського міста пов'язується з Врітром чи Рудрою, який тогоджий слов'янському Родові і який дав назву літописному місту Родень у гирлі Рosi, біля Канева.

Епітет М а х і с у т а , досл. «Народжена землею», та М а х і п у т р і , досл. «Дочка землі», має Сти, кохана дружина царевича Рами, котрий теж є втіленням Вішну, съомим за ліком. І Сти, і Рама -- герой «Рамаяни», давньоіндійської епічної поеми, яка цікава для українця не тільки як високохудожній витвір індійського генія, але і як унікальна історична пам'ятка, та чи інші реалії якої

ної, тобто землеробської міфології. У «Рамаяні» функції Інди перейшли на Раму, і це суміщення на міфологічному рівні образів Рами й Інди полегшило тим, що обе вславилися успішною боротьбою проти всляких демонів.

В українському фольклорі, як зазначає І. Нечуй-Левицький, найдавнішим втіленням темних зимових сил, що їх уособлює Врітра (український Ворот або Воротар), є дивної краси олень, якого побачила у вікно Господиня-Сонця й звеліла спімати для неї. У «Рамаяні» злій Раван, перш ніж викрасти Сти, підсилає до її лісову хижку, де та живла з Рамою у вигнанні, невимовної краси оленя, якого Сти велить спімати для себе і через якого, коли Рама кидатися на лові, потрапляє в полон до Равана. У «Рамаяні» Раван викрадає Сти зі священного лісу Дандаку, а в Криму Птолемей і Аміан Марцеллін (II та IV ст.) фіксують свою Дандаку, розташовану в землі загадкових таврів. Сти одружується з Рамою за давнім кшатрийським (воїнським) обрядом с в а я м в а р а , дослівно «самобір», «самовібір», коли дівчина через певне випробування, переважно пов'язане з воїнським мистецтвом, сама вибирає собі чоловіка. Подібний звичай існував в Україні ще в XVII ст., про що, зокрема, пише француз Боплан у своєму «Описі України», в розділку «Як дівчата залишаються до парубків». Про силу цього звичаю свідчить і те, що в XVIII ст. засудженого до страти мінували, якщо дівчина зголосувалася взяти його за чоловіка.

Семантика землеробського міфу помітна в «Рамаяні»

тєчю човники-каганці, що навдивовижу нарадгуде подібне ділство і в Україні, на свято Івана Купала.

Повертаючися до компонента **Махі**, слід зазначити, що епітетами **Махіджа** -- «Народжений землею», **Махіпутра** -- «Син землі», **Махісуга** -- «Породжений землею», **Махісупу** -- «Син землі» означається планета Марс, по-санскритському -- **Мангал**.

Таким чином, українське прізвище **Мазепа** співідноситься з індійським іменем **Махіпа**, яке означає «Захисник землі (країни)», тобто «правитель», «князь», «цар». Постало воно з давнього терміну на означення племінного ватажка, вождя, який первісно поєднував військові й магічні (жрецькі) функції. Невеличка розбіжність між прізвищем та іменем пояснюється тим, що на українському й іранському грунті санскритське **х**, що в певних позиціях звучить як наше **г**, відповідає іранському та українському **з**. Наприклад, санскр. **х** і ма-

ї **ш**, яке тотожне нашому **весь** «село» і первісно означало «плем'я», «народ», «люди», «всі»; до вайш'ів ще входили землероби, ремісники й торговці. Крішна та його старший брат Балвір вирости серед пастухів. Дочки й дружини пастухів -- **гопі** були закохані в Крішну і під його чарівну сопілку водили радісні хороводи. Через це Крішна мав епітет **Гопінатх**, тобто «Цар пастушок», інші його епітети, що містять компонент **Гопа**: **Гопеша** -- «Пастух/Цар-бог», **Гопендра** -- «Індра пастухів», тобто «Владика пастухів», **Гопаті** -- «Господар/Батько худоби» тощо. В Індії сьогодні є свято **гопаштамі**, яке відзначається того дня, коли Крішна, за переказами, став пастухом. Сучаснійдське місто Гваліор раніше називалося **Гопагір**, тобто «Пастух/Цар-гора».

Компонент **Гопа** як перший або другий компонент входить у двоосновні імена, давні **й** сучасні **Ім'я Гопачандра** мав цар, що правив у VI ст. -- чан-

населяють теперішній штат Раджастхан («Крайна царів»), мали в середні віки розгалужену родовідну структуру, яка відбилася в іхніх титулах і прізвищах. Групи чи роди раджпутів очолювалися ватажками або вождями, що називалися **р а о**, **р а й**, **р а в а т**, **р а у т** (пор. українське прізвище **Реут** та походні від нього). Згодом вони склали поміщицький прошарок, тобто місцеву шляхту.

Таким чином, лише в Білоцерківському полку «Реестр» засвічує три типи козацьких прізвищ із однаковою семантикою: **Мазепа**, **Гопя**, **Рай**. Що підтримує тлумачення прізвища **Мазепа** як «правитель», «володар», «цар».

Проте цими важливими для нашої розмови прізвищами Білоцерківського полку не обмежується -- у ньому є ще кілька цікавих козацьких прізвищ, одне з них -- **Балір**; таке ім'я, як ми вже знаємо, мав старший брат Крішни. У Білоцерківській сотні служили Андрушко й Василь Балір.

Найбільше їх у Білоцерківському полку -- 4, по 2 -- в Канівському, Корсунському й Переяславському полках. Більшість прізвищ зосереджено в ареалі Біла Церква -- Переяслав -- Канів -- Корсунь, усього 10. На Лівобережжі їх -- 3, на Правобережжі -- 12, тобто вчетверо більше.

Ім'я **Крішна** означає «Чорний», ім'я **Бальде** в іноді тлумачать як **Білого**, тому з ними співвідносяться й козацькі прізвища на **Ч о р н - /Черн-** та **Біл -**. Особливо це стосується прізвищ **Ч о р н ий** та **Біл ій**, які засвідчують деякі цікаві закономірності. Основна маса прізвищ **Ч о р н ий** припадає на полтавсько-миргородський регіон, тобто на Лівобережжя, де тільки в чотирьох полках зосередилися половина всіх прізвищ **Ч о р н ий** -- 49, тоді як стільки ж припадає на решту 12 полків «Реестру». Козацьких прізвищ на **В і л -** найбільше саме в Білоцерківському полку -- 20, а на **Ч о р н - /Ч е р н -** цей полк поєднає друге місце, пропустивши вперед Миргородський полк, у якому лиши прізвищ **Ч о р н ий** -- аж 17, а **Біл ій** -- жодного! Цікаве ї те, що в Білоцерківському, як і в деяких інших полках, подибується імена **Білаш** і **Ч о р н іш**, для нас звичніші як прізвища: це, зокрема, козаки **Білаш** Панченко й **Ч о р н іш** Берестенко. Що ж до прізвища **Ч о р н ий**, то Білоцерківський полк займає тут шосте місце (7 прізвищ) після Миргородського, Чигиринського, Полтавського, Канівського й Кропивнянського полків.

У Білоцерківському полку засвідчено ще одне показове прізвище -- **Р о х м а н е н к о**: його має козак Білоцерківської сотні **Харко Р о х м а н е н к о** (170). У цьому козацькому прізвищі відбито найвищу соціальну верству давньоіндійського суспільства -- жерців-брахманів, пам'ять про яких широко збереглася в українському фольклорі, фразеологізмах, назвах (Рахман, Рахманів, Рохманів, Рахманівка), прізвищах (Рахманин, Рахманюк, Рахманова, Рахманський, Рахманій, Рахманенко) та святах (Рахманський Великден). Так само козацькі прізвища відбили й четверту верству давньоіндійського суспільства -- **ш у д р і в**, про що свідчать прізвища **Шудренко**, від козака Кальницького полку (271), **Шудріч** і **Ч е н к о** -- у козаків Полтавського й Кропивнянського полків (368, 427), а також прізвища **Шудря**, **Шудра**, **Шудра**, **Шудрак**, **Шудрік** у сучасних українців.

Ім'я козака **Рохманенка** -- **Х а р к о** цікаве в тому плані, що в індійській міфології ім'я **Х а р і** має Вішну, а ім'я **Х а р а** -- Шіва, а слідів поклоніння цим обом божествам в Україні багато. Тож ім'я, пов'язане з Вішнущим Шівою, напрочуд пасує носіям «жрецького» прізвища.

Прізвище **Мазепа** засвідчено в більшість полків «Реестру», включаючи Білоцерківський, -- Кальницькому, Миргородському, Полтавському, Черкаському й Уманському. І скрізь воно виступає в оточенні українських прізвищ з індоарійським забарвленням.

У Кальницькому полку, де служив козак **Мазепа**, це прізвища **Гупал**, **Гупало**, **Мандзуленко**, **Рой**, **Роєнко**, **Рудрименко**, **Царенко**, **Шудренко**.

У Миргородському полку, де теж просто козак **Мазепа**, це **Кудик**, **Кудинович**, **Гупаленко**.

У Полтавському, де козак **Василь Мазепа**, це **Балвір**, **Гупаленко**, **Цар**, **Царенко**, **Чамаренко**, **Шудриченко**.

У Черкаському, де служили козаки **Василь Мазепа** і **Сергій Мазепенко**, це **Балбір**, **Гупаленко**, **Дінда**, **Дінденко**, **Кришненко** (2), **Кудин** (ім'я і прізвище), **Лопашенко**, **Царик**, **Царенко**, **Шамшур**, **Шіваненко** (2).

У Уманському полку, де козаком **Максим Мазепа**, -- **Баглай**, **Гупалов**, **Манджеленко**, **Онупко**.

Отже, українське прізвище **Мазепа** має свого індійського дівнинка -- **Махіпа**. Прізвище **Мазепа** -- **воїнське**, аристократичне, як і ім'я його найближчого індійського родича, воно сходить до свого давнини і означає «захисник землі/країни», тобто «правитель», «володар», «князь», «цар», «гетьман». І в такому разі маємо виняткову відповідальність носія прізвища **Мазепа** його високому статусу українського гетьмана і внутрішньому змістові, спраддава закладеному в прізвищі -- захищати, охороняти, берегти свою землю, свою країну, свій народ.

PBZ -- Реестр Війська Запорозького. К., 1995.
CPC -- Санскритско-руссский словник. М., 1978.
Степан НАЛИВАЙКО

СЛАВНОГО МАЗЕПА

«зима» -- іран. зі ма, Вараха «Вепр» -- Вараз; санскр. в а х а т і -- укр. в е з - ти, кахаті -- казати, ліхаті -- лізати. До речі, санскр. махі «земля» -- жиночна форма від маха «великий», яке по-іранському й буде маза. Тобто первісне значення слова махі на означення землі -- «велика». Санскр. Маха -- «Великий бог» (епітет Шіви) тодіжне іран. Мазабага. Тому українське **Мазепа** -- закономірний відповідник санскритському **Махіпа**.

Прізвище **Мазепа**, як і його індійський дівнин, постало з дуже давнього й українського соціального терміну на означення правителя, царя. Прізвище залишалось, але первісне значення терміну втрачалося, затемновався зміст і прізвище починало пояснювати з першою-ліпшою асоціацією, найчастіше хибною. Іноді термін міг в різних причин прибирати певного негативного відтінку, напочатку зовсім не властивого йому. Таке сталося, зокрема, із синонімами до **махіпа** -- словами **кшатрапаті**, **кшатрапа і деш** -- **шаш** і **кшатрапі**. Колись повнокровне слово **кшатрапа** прибрало форми **сатрап** і **кшатрап** і стало означати залежного від когось правителя або свавільного адміністратора. Термін **деш** (іран. д е х п а т), досл. «Володар країни», прибрал форму **д е с** і **значення «правитель із тиранічною владою»**, «гнобитель», «свавільна людина», «самодур».

Наše тлумачення прізвища **Мазепа** підтримують й інші факти.

У Білоцерківському полку «Реестр» 1649 року не засвідчує жодного прізвища на **Цар**, зате подає кілька прізвищ, значенево тодіжних прізвищ **Мазепа**. Це важливо з огляду на те, що в цьому полку (Білоцерківська сотня) служив козак Мирон Мазепа, а сам Іван Мазепа походив якраз із Білоцерківщини. Тож одніз із таких прізвищ є **Гопя** -- його мав козак Ольховецької сотні Василь Гопя (PBZ, 189). У санскриті **гопа** -- «пастух», «слівський староста», «цар» і «войн» (CPC, 197). В епосі та інших пам'ятках Крішна має імена **Гопа**, **Гопала** (мовою хінді -- **Гопак**), **Гопалак** (**Гопал**), **Гопалака** (**Гопалак**), **Гопаті**. Наш знаменитий **гопак** має прямий стосунок до цих імен. Крішна -- пастуш і воїнське божество, і **гопа** дослівно «пастушок», «войнок», був іхнім ритуальним танком. Показово, що **гопак** був і найулюбленішим танком запорозьких козаків, теж, по суті, професійних воїнів.

Синонімами імені **Гопака** (мовою хінді -- **Гопак**) є **Гопала** (**Гопал**), **Гопалака** (**Гопалак**), **Гопаті**. Наш знаменитий **гопак** має прямий стосунок до цих імен. Крішна -- пастуш і воїнське божество, і **гопа** дослівно «пастушок», «войнок», був іхнім ритуальним танком. Показово, що **гопак** був і найулюбленішим танком запорозьких козаків, теж, по суті, професійних воїнів.

Таким чином, імена **Гопа** і **Махіпа** виявляються семантично тодіжними. Первісно походили з термінів на означення правителя, царя, вони з часом стали популярними чоловічими іменами, причому переважно для вихідців із воїнського стану.

Ще одне прізвище, цікаве в цьому плані, теж засвідчено в Білоцерківському полку -- **Рай** та **похідне від нього** -- **Райко**. Козак Юрко **Рай** служив у Антонівській сотні, а Дмитро **Райко** -- в Коростишівській (PBZ, 190, 199). **Рай** у мові хінді означає «князь», «цар», «поміщик». Сюди ж лягає і циганське **р а й** -- «ватахок», «начальник», «циганський барон». Як відзначає академік Олексій Баранников, індолог і уродженець Золотоноши, **р а й** -- сучасна вимова давньоіндійського **र ा ध**, **र ा ध ज**, **र ा ध ा** -- «цар». Післі імені слово **र ा ध** має значення «пан», «добрій». **Рай**, як і його різновид **Рай**, часто вживане як окреме прізвище і як компонент у двоосновних іменах: Крішнадева **Рай** та Рагхунатх **Рай** -- індійський правител XVI ст., **Рай** д а с -- середньовічний релігійний діяч, Раммohan Рой (1772-1833) -- відомий реформатор індізму; Маннатха Рой -- бенгалський письменник, автор першої в Індії п'єси про Тараса Шевченка; Амітрайт -- сучасний індійський письменник, син Премчанда -- класика індійської літератури (1880-1936). Справжнє ім'я Премчанда -- **Д г а н п а т** -- **Шівастав**, перше оповідання його з'явилось українською мовою ще 1926 року саме в перекладі О. Баранникова, чия індологічна діяльність починалась у Києві.

В Індії існують назви **Рай** і **Гарх**, **Рай** чу р, **Рай** п у р; остання назва тодіжна назви **Рай** городок на Черкащині. Від чоловічого імені **Рай** жиночою формою -- **Рая** або **Райса**, дослівно «Правителька», «Цариця», що їх мають наші відомі сучасниці, зокрема, Раїса Іванченко й Раїса Кириченко.

Раджпути, дослівно «царські сини

П'ять років тому на студії «Укркінохроніка» намагалися поставити повнометражний документальний фільм з такою назвою про Українську повстанську армію. На мою думку, назва вдало відтворює всю трагедію цеї справди народної армії, її становлення, діяльність та наслідки. Трагедія ще й у тому, що доволі тривалий час у нас про неї штучно замовччували або, ще прше, приписували до найзапекліших ворогів народу і славних синів.

Фільм так і не було доведено до кінця через те ж саму нашу нестабільність і невизначеність. Хоча, як на мене, тут ще відігравала свою роль діякість і підозрілість самих керівників студії. Отож, фільм так і не побачив світу, однак працювати над ним мешну було і важко, і цікаво.

Після публікації в «Літературній Україні» оголошення про те, що на «Укркінохроніці» зніматиметься такий фільм, на адресу газети прийшло чимало листів з усіх куточків колишнього Радянського Союзу. У листах -- біль, сум за втратами, спроба добрінця пригадати якісні епізоди, розповісти про бажене у зовсім юному віці. Автори вражали щирістю, простотою, довірою, правдою, тому багато епізодів було включено до сценарію, і тільки нозійшов сніг, двікіногрупи вихалило на місця, звідки прийшли листи, звісно, це Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Тернопільська області.

Та повернемося до нествореного фільму «Трагічна армія народу». Дозволю собі навести кілька листів із тієї кількості, що надійшли на публікацію в «Літературній Україні». Найбільше посплань, як ми й сподівалися, було із Західної України, де народився цей повстанський визвольний рух. Близько десятка повідомлень редакція отримала з Черногонграда Львівської області.

Ось Уляна Василівна Бокай, котра відсидла 10 років, пройшла, як вона пише, «7 табрів і 3 тюрми», сповіщає: «Ми були малограмотні дівчата, але ніхто николи з нас не казав, що не може або не хоче виконати наказ».

Володимир Михайлович Салабай, тоді ще зовом мажюк, однак його дитяча пам'ять чікло зафіксувала усе бачене. Він розповідає про свою родину. Це його батько Михайло Салабай, татів брат Степан Салабай, братани Петро та Олег Салабай -- усі служили у війську. Тож у хінному селі Задвір'я відбувалася тоді перша і остання бій невеликого загону, упівш від перебажаючими силами НКВС. Бій скінчився трагічно, усі повстанці, як і чотири Салабай, загинули. Боролися вони до кінця, останнім кулю випустили в себе. Енкаведисти, описують Володимира Салабая, тоді жорстоко поглумилися над трупами, а потім усіх жінок і дітей відправили до концтабору.

З того ж Черногонграда нам написав Ісаак Йосипович Петрук. Від нього надійшло навіть два листи. У першому Ісаак Йосипович ділиться своїми думками стосовно УПА та її становлення, мовить, що ця армія протягом свого існування боролася з багатьма ворогами українського народу: з німецькими, польськими, мадярськими, російськими фашистами. А з приходом у ті краї двохтисячного загону Медведєва мешканці зазнавали неимовірних переслідувань та знищань. Медведєві вбивали людей, гвалтували дівчат. Біля села Нівніз ціліснім загоном медведєвці вступили в бій двадцятого бійця УПА. Усі, вони, звісно, загинули, а потім радянські партизани жорстоко помстилися населенню, спаливши живцем тридцять сім чоловік.

У 1952--1953 роках в газеті «Радянська Україна» публікувалися списки нагороджених бойовими орденами і медалями органів держбезпеки і міліції за підписом Гречухи. Це нагородження відбувалося через сім років, як скінчилася Друга світова війна. Звісно, Гречуха нагороджував іх тоді за «бойові заслуги» у дії проти Української повстанської армії та українського підпілля. А мені одразу пригадалася слова Олександра Довженка в його «Щоденнику», які він записав зі слів одного такого нагородженого енкаведиста: «Одного націоналіста я повісив вниз головою і палив на повільному вогні, вирізав з нього шматки м'яса, а він, гадюка, так і помер з криком «Слава Україні!». Скільки я їх пересортавав».

Наведу ще одну цитату з листа пана Петрука. Коли енкаведисти нищили одну з останніх на Кременеччині крівок, офіцер-енкаведист, позираючи на знищання його солдатів над трупами повстанців, прорік: «Аби в мене були такі герої, як ці бандерівці, з такими хлопцями я б завоював цілий світ».

Якщо порівнювати УПА з іншими підпільними групами в окупованій нацистами Європі, це була справді армія, а не партізанске з'єднання. І являла собою щось унікальне, оскільки не мала ніякої допомоги, яку мала, наприклад, та ж Червону армія чи армія Броз Тіто, чи польські армії Людова або Крайова. Цю ж думку сповідує і професор університету з Торонто Орест Субтельний. Тому зростання її сили свідчить про дуже відчутну масову підтримку

«ТРАГІЧНА АРМІЯ НАРОДУ»

з боку української громади. Ось чому так лютували енкаведисти, ось чому вони частіше передважалися у повстанців ішли по селах, а коли іх радо стрічали і допомагали чим могли, вони людей катували, вбивали. Тому в деяких людей складалося двояке враження про повстанців, населення вже не знало, хто ворог, а хто свій. І все ж багато хто вів розпізнавати друзів і недрупів, а молодь оче поповноваляла шеренги упівців, на місце одного ставало двоє.

Чому ж усе-таки виникала Українська повстанська армія, якою була ота генеза її становлення? Насамперед треба розуміти, що собою являла тогодчасна Європа. Над усією нею панував синдром насильства і тоталітаризму. У противівстій зійшлися два найжорстокіші хижаки: німецький фашизм і російський більшовизм. У фільмі, який ми торік показували на телебаченні (1 канал), «Земля на крові» («Тупики маєстралей») глядачам протиставлялось два режими і мовилось так: дехто бачить аналогію між Гітлером і Сталіним, якщо замислитись, тут і справді є аналог -- один вождь, одна партія, одна ідея насильства і диктату... За таких умов досягти якіхось успіхів у напрямку свободи й незалежності можна, лише застосувавши засоби, відповідно до тих, які й практикуються укапаційними режимами. Саме це і здійснювало УПА. Є люди, котрі засуджують обраний шлях ОУН-УПА, але сама історія доводить, що шлях до свободи обирається залежно від умов, які й спричиняють рух до боротьби. У цьому випадку рух збройний.

«30 червня 1941 року ми кинулися у вирізанкованій дії, -- напише згодом голова Українського державного правління у Львові Ярослав Стецько. -- НКВС залишило свої п'ять колон, гестапо надходило зі своїми планами, польське підпілля теж починало ворушитися на... антиукраїнському відтінку. Супроти цих Сцил і Харібд стояли ми самі, молоді і досвідчені революціонери, але тут стояло два завдання: боротьба з ворогами і будова серед тих умов держави. Якщо хтось твердить, що наше покоління у той страшний час не здало іспиту зрілості, політичного і морально-ідейного, то не думаю, що є в історії будь-якого народу генерація того покорює і за подібних умов яка б краще виконала б свою історичну місію».

Реакція на Акт проголошення ОУН української державності теж відома хоча б з тих численних документів, які надходили до Берліна від начальника поліції і безпеки СД, а також із секретних рапортів аїзацір і аїзацкоманд працівниками Бандери.

«Незалежно встановлено, що рух бандери горіє повстання у рейхскомісаріаті (Україна), мета якого -- створення незалежної України. Всіх активістів руху бандери треба негайно арештувати, після грунтового допиту, таємно знищити, як грабіжників».

25 листопада 1941 р.

Почитавши це та інші донесення своїх підполіничих служб, Гітлер прийшов до лютоти. У нього були зовсім інші плани щодо України: перетворити її на харчовий придаток великого рейху, а українців на більші рабів. Гітлер вимагає відкликати Акт про незалежність. Отримавши відміну від Степана Бандери, фашисти переходять до терору... Одразу було арештовано 300 осіб активу ОУН на чолі з Бандерою. У концтаборі Освенцім гинуть його брати Олександр і Василь. У 1941--1942 роках німці розстрілюють членів українського підпілля у Києві, Кременчуці, Кривому Розі, Джанкії та в інших місцях...

Отже, політика Німеччини з самого початку була вороже настроєна проти всього українського. Чим більше у німців було успіхів на східному фронті, тим жорстокішим ставали репресії. Доречі, захопивши Галичину, Гітлер приєднав її до польського генерал-губернаторства і, таким чином, стикнув лобами обидва народи, щоб нейтралізувати противінську боротьбу обох. А південно-західними українськими землями Гітлер заплатив румунам за їхню участю у протибільшовицькій війні.

Гадаю, за масове винищення нашого народу у війні німецька теперішня влада повинна уповні заплатити відшкодування. Це і безпосередні втрати українців у війні, це і рабська праця нашої молоді в Німеччині, це і нищівне розорення її господарського статку, це і нещадна експлуатація українських селян на німецькій панщині по «лігенаштах» тощо. Як колись в Україні лютували більшовицькі продзагони, так і німці організовували спеціальні каральні загони для експропріації у населення хліба у сусідів, що до хліба. Саме тому взимку 1941--1942 років в Карпатах і на Поліссі, а навесні в Підкарпатті настала голод. Перегоною голод приходить і на Волинь, а за нею в баґату на хліб Наддніпрянщину.

Так що хіба треба було ОУН роз'яснювати, проти кого боротись і як боротись, коли селянство саме спалахує бунтами, вимагає в ОУН, щоб та перейшла до організованого збройного спротиву. Вінчі 1941-го і на початку 1942-го виникають відділи і загони самооборони. Однією з перших піднімається Волинь. У волинських лісах формуються військові з'єднання, які починають бойові дії проти німецького війська.

Треба сказати, що в розрахунок ОУН не входило створення власне партізанських груп, таких, що діяли під орудою Москви. Це були справді військові з'єднання з місцевих патріотів, до яких приєднувалися оточені, бійці Червоної армії. Навесні 1942-го вони вже вели бої з німецькими окупантами. Та навіть тоді вони не називались армією, між групами ще дискутували про назву тих військових підрозділів.

Врешті, усі зійшлися на назві -- Українська повстанська армія. Вона виникла із самого засади та ідеї боротьби. Відділи мусили бути військом, а не партізанськими загонами.

Близько п'ятсот ворогів лишилося на монастирських схилах. І лише невеличкі кількості повстанців вдалося вирватися з ворожого оточення. Двадцять дев'ять повстанців зосталися лежати за стінами монастиря в Новому Загорові, тридцять упав уніз, прориваючись крізь ворожу перепону... У вересні 1943 року громадськість

нами, військом України. Це було дуже важливо.

14 жовтня 1942 року, на свято Покрови, початок творення перших підрозділів УПА.

У Клевані, як повідомляло в Берлін айзакоманди, містилася військова школа УПА. Навесні 1942 року тут уже відбулися перші випуски старшинського підстар-шинського складу.

Саме тоді на Побужжі почалися активнії УПА. Повстанці розігнали німецькі фільварки і вибили гарнізони в селах Низканици, Бискупини, Малі Суходоли, Заріччя та інших... Активизувалися підрозділи УПА в Микуличах, Підгайцях, Бережанах, Камінному, Новому Загорові, Красноставі, Вовчку, Ласкові...

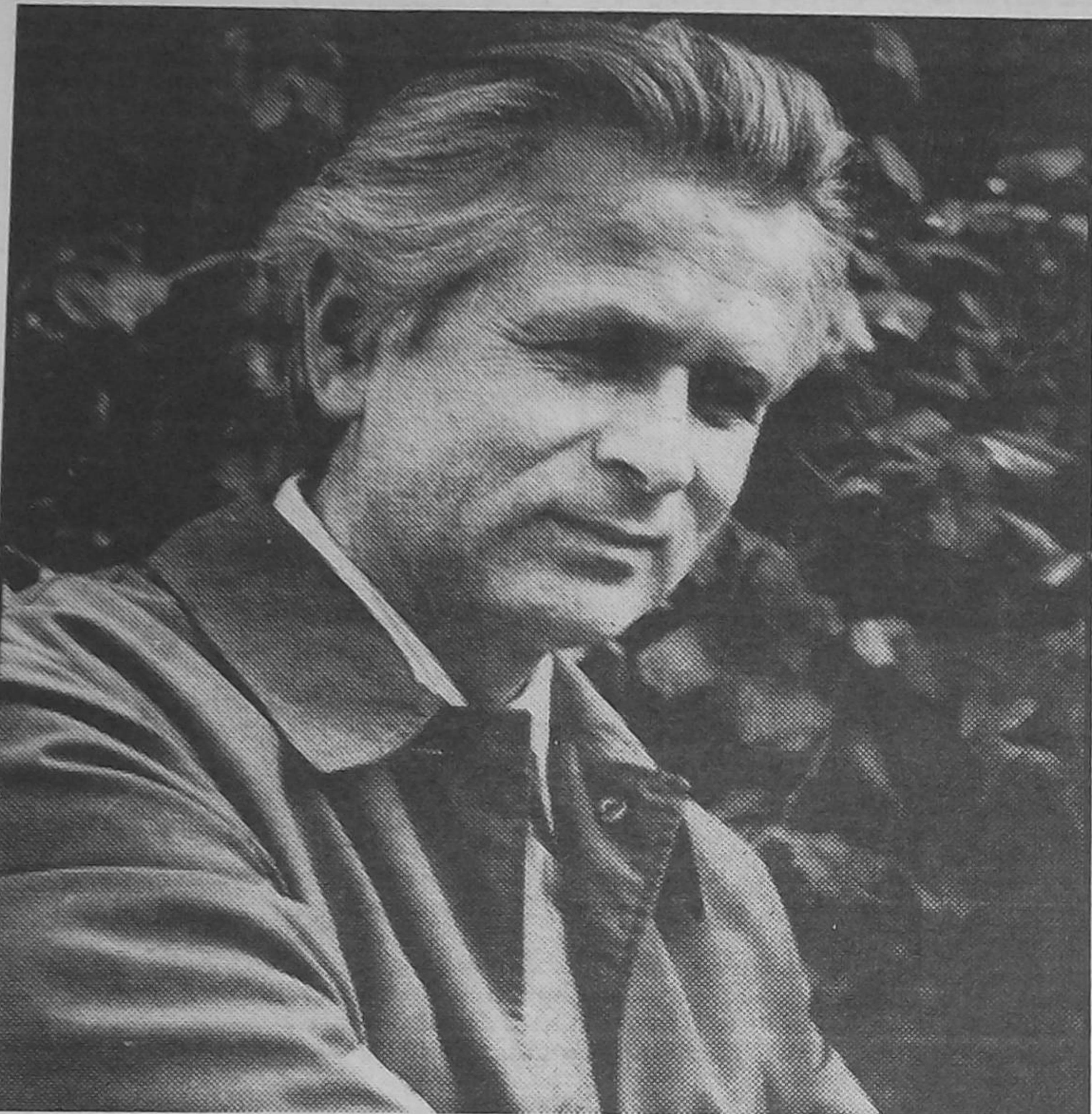
Такі дії, звісно, викликали у німців відповідну протидію. 23 червня вони почали наступ на Ласків. Іх під'їхало до Суходолів на 25 машинах. На майдані біля церкви вони зупинилися і пішли на село цепом. Там стояло 69 повстанців і вони прийняли бій. Але сили були дуже нерівні, 19 повстанців загинуло, решта відступили. Німці вдерлися в село, спалили 12 хат і відступили. Наші кіногруп про цей бій розповідав Олексій Тимофійович Кравчук, котрий теж брав участь у цьому бою. Він уродженець Суходолів. Бачали ми також і могили загиблих у тому бою повстанців.

Завітали ми і до господи подружжя Петра Пилиповича Мартинюка та Ольги Петрівни Мартинюк-Ліщинської. Петро Пилипович розповів про ще один бій поблизу села Мачулки, в якому він брав безпосередню участь

Повстанці дійшлися, що німці кинули до Мачулків дві машини з солдатами. Як потім виявилось, машин було значно більше. Незважаючи на чималу кількість ворогів, повстанці все ж прийняли бій. Німці спочатку навіть розгубилися від тієї несподіванки. Адже місцевість була відкрита, сучинка відбувалася у чистому полі... Чимало німців загинуло в тому бою, чимало загинуло і повстанців, поранений був Петро Мартинюк.

Та найгучніший бій, на мою думку, відбувся у Новому Загорові, в монастирі Сміливців. Сміливців було сорок дві бій відбувався у вересні 1943 року. Спочатку повстанці бились з німцями за межами монастиря, це вже потім сковалися за його стінами, коли до ворога підішла підмога з Луцька...

Повстанці захищалися ціліснікью ніч, а потім ще й день, та німці не могли пробитися за межі монастиря. Наступною ночі становище ускладнилося, до німців підішло шість танків. Танки з гарматами ціліснікью ніч обстрілювали монастир. У такому шаленстві для повстанців минула і друга ніч... А вранці прилетіли ще й літаки. Вони обстріляли монастир з кулеметів, скинули б

Білі хмари плавають в Дніпрі,
Вітряган іх хоче зупинити.
Може, так в невимушений грі
Забавляються прадавні скити?

Наші предки в синій глибині,
Вояки зухвали й мудрагелі...
Білі хмари, як у давнині,
Обминають чортомливи скелі,

Поспішають моря досягти,
А тоді - на Херсонес Тавриди,
Там і нині сяє дух святий,
Володимирів, до щему рідний.

Сонце, освіти їм шлях важкий,
Будь до них прихильне і ласкаве.
Шляхом тим колись проходив Кий,
Там Аскольдова прадавня слава.

Для нас одна ідея неруїнна,
Ідея, що живила нам сердя:
Єдиний Бог, єдина Україна,
Одна земля від Бугу до Дніця.

За цю ідею згинули мільйони,
І ще мільйони ляжуть в майбутті,
Ta на священній Київські Колони
Поставимо тризуби золоті.

I вперто будемо змагатись доти,
Аж поки не впаде стіна імлі,
I рідні прaporи блакитно-жовті
Піднімем на найвиші куполи.

Сьогодні ви перемогли,
Вам - гімни величаві,
Крілаті Марсові орли
Вас на все небо славлять.

I тільки ми, розбиті вщент,
Спроможні ошнити
Поразки біль, ганьбу і смерть,
Яка то радість жити...

I тільки нам печуть вуста
Від довгого мовчання,
I зрозуміла люта мста
Й готовність до повстання.

Отак позадрить нашій волі,
Шо незалежні ми від них,
Шо вибираємося поволі
З боліт імперських вікових,
Шо маємо свою дорогу,
I нам вони вже не страшні,
Що молимось своєму Богу
У золотій голубизні,

І ганимо так зване братство
Народів, загнаних за дріт,
Що більш нагадувало рабство,
Де зневажався власний рід,
Де насміхалися із мови
Своїх прославлених дідів,
А вищим рівнем розумовим
Був культ комуністичних днів...
Невже жорстокий час поверне,
Аби зіграти підлу роль,
I знов потвора ненажерна
Понівечить мільйони доль?
Будь обережний, наш народе!
Сам добре бачиш, де обман,
Не проміняй свою свободу!
Не побуди ти свій талан!

ДИВО ЧАРІВНЕ

Диво яке - Україною
Називають просто що землю,
Просто ліси і долини,
Просто ріki i гори,
Просто людей, що довкола.
Україною називають
Просто зелене заріччя,
Де перехресні стежини
Вічно біжать до крайнеба,
I оте перехрестя
Теж називають Вкраїною.
Навіть лелечі гнізда -
Кострубаті кубельця,
Незахищені, ненадійні,
Шо на квітневому вітрі
Погойдуються непевно,
Україною називають.
Навіть звичайна дорога,
Якою іспоконівки
Люди ходили й ходитимуть,
Навіть звичайний будинок,
Навіть вікончина у ньому
Носить ім'я України.
День із високим сонцем,
Вечір з глибокою тишею,
Досвіток із пробудженням -
Все Україна.
Україна - це ніжна кориця
На молодій тополі,
Це струни на скрипці,
На якій ви щоранку граєте.
Це навіть мрія,
Що сповіває, як полум'я,
Це навіть повітря,
Якого стає все менше.
Диво ж яке чарівне,
В кожнім горить, наче свічка,
I не дає забути,
Що його Батьківщина
Тут, де солодка росиня
Виблицькує діамантами
На траві, на вербі, на калині...
Диво ж яке - Україна!

Цими днями відомий український письменник Олеся Лупій відзначає дві знамені дати у своєму житті - 60-річчя від дня народження і 40-річчя творчої діяльності. Не вперше ділюся роздумами про його літературний і мистецький набуток, раніше виступав із рецензіями на найпомітніші романи «Нікому тебе не віддам», «Падіння давньої столиці», «Гетьманська булава», драматичні поеми. А знайомство почалося зі статті Андрія Малишка про Олеся Лупія «Молоде житво», написаної наприкінці шістдесятих років, де були такі слова: «Приглянеться уважно до його писань, адже він весь повен тонкої акварельної прозорості і того хорошого оптимізму, що не цурається гострих граней чи болючих

імпульсів людської душі».

Ще в попередні десятиріччя О. Лупій сприймався в нас як поет молоді, він створив образ свого ровесника, перед яким за порогом батьківської хати відкриваються нові світи сучасного, нехай і нелегкого буття в усіх його проявах і вимірах. Створення цього образу є також справжньою заслугою поета. Перед читачем прокручуються шілій калейдоскоп народження і формування цього характеру - від народних традицій, засвоєних у селянській хаті, - до повнокровного образу сучасної молодої людини, творця високих духовних і матеріальних цінностей. У віршах О. Лупія знаходимо найпростішу правду і безпосередність того, чим щоденно живе

СВІТЛА I ПРАВДИВА ДУМА

Олесеві ЛУПІЮ - 60

За останні десятиріччя Олеся Лупій справді написав немало талановитих романів, серед яких виділяються «Милява», «Грань», «Відлуння осіннього грому», «Сонце поміж соснами», «Нікому тебе не віддам», «Чоловіки не відчувають болю», вже згадувані історичні полотна, п'яtnадцять збірок поезій і поем, а ще твори для дітей, драми, п'єси, сценарії художніх фільмів «Багряні береги», «Данило - князь Галицький», «Малуша», не кажу вже про публіцистику, переклади, критику. Кращі твори майстра слова відзначені Державною премією імені Т. Г. Шевченка, нещодавно йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Нині хочу поділитися своїми думками про поезію Олеся Лупія. Він справді молодим увійшов у літературу: де в'ятнадцятирічним студентом Київського університету видав першу збірку «Вінки юності». В цей час розпочала свій творчий шлях нова генерація поетів, яка реформувала українську поезію, внесла в неї новий поетичний струмінь, витворила нові форми образного вираження, якою мірою відмовивши від традиційного версифікаторства. Новаторство поезії початку 60-х років дало гарні наслідки і тепер уже не є предметом дискусії. Олеся Лупій теж належить до призову шістдесятників, хоча залишився більш традиційним, рівним у своєму поетичному зростанні, не таким чутливим і вразливим до різного роду новацій, поетичної моди і навіть елементів реклами й самореклами. Кожна його нова збірка рецензовалася в пресі і це вже багато про що свідчить. Особливо відзначалися збірки «Майовість», «Перевал», «Поезії» (з передмовою А. Малишка), «Невпиність», «Любов і лад», «Одна-єдина», «Довголіття бджоли», «Кольорами предків», «Повернення лицарів». Рецензії були прихильні, позитивно оцінювали книжки поета, відзначали тематичне розмаїття творів О. Лупія, їх актуальність, патріотизм і ширість ліричного героя. Загалом же з виходом кожної книжки голос поета мужнів, набирав справжнього поетичного злету. В його лірику входить епічне начало, посилюються громадянські мотиви, поетична мова стає досконалішою, мелодійнішою. Поет зростав від книжки до книжки, поглиблювалося його світобачен-

наше суспільство, тобто в них прозоро й переконливо виражені наші тривоги і болі, наші думи і мрії. Треба сказати, що поет не тяжіє до ускладненого метафоризму, асоціативного мислення, а пише органічно і логічно, він далекий від «гучної» лірики, від претензій на псевдофілософічність. Якщо порівнювати з класикою, то поезія Олеся Лупія, може, найближча до лірики Максима Рильського.

Про поезію О. Лупія можна говорити в кількох аспектах, розглядати її у кількох зразках -- тематичному, ідейному, філософському, стилевому, лексичному. Високі оцінки заслуговує ідейно-художній зміст творів, їх конструктивне, позитивне начало. Митець мобілізує свої творчі ресурси для утвердження самостійної України, нашої національної ідеї, вільної людини, якій дорога своя держава, своя земля, світлі дім і родина. Помисли ліричного героя світлі й чисті. Поет ширить і розширяє у добром розумінні слова, далекий від самозакоханості й комплексу власної творчої неповторності. Такий він уже є, ото Олеся Лупій, що по-своєму дивиться на світ і вимірює його своїми поетичними категоріями. Особливо приваблюють у збірках оригінальні зразки пейзажної та інтимної лірики, дуже гарні враження справляє і медитативна лірика. Через багато віршів проходять мотиви любові до рідної Львівщини, сповіті палкою синівською любов'ю світлі образи матері і батька.

Окремо можна говорити про твори, написані в час незалежності, збірки, видані останніми роками: «Кольорами предків», «Повернення лицарів», «Золоті еклоги». З усього відчувається, що тут уже не торкається рука цензора, це справді широка, світла і правдива дума вільного і незалежного митця про наше минуле й сьогодення. Особливо зворушують і приваблюють оптимізм і віра поета в краще майбутнє України і нашого народу.

Уроки Тичини і Рильського, Бажана і Малишка, Довженка і Гончара не пройшли для поета марно. Олеся Лупій вчинився у них доброти, тверезого і світлого погляду на життя, утвердження народної моралі, високих народних ідеалів.

Олекса МИШАНИЧ,
доктор філологічних наук